

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ET SLÆGTSMINDE

ET SLÆGTSMINDE

A/S. CENTRALTRYKKERIET, VEJEN
1941

ET SLÆGTSMINDE

FOR

ALBERT PHILIP LA COUR

OG

HENRIETTE VILHELMINE LA COUR

*Fortalt i Anledning af Hundredeaaaret for min Faders Fødsel
den 9. December 1941.*

*Tilknyttet min Mands Skrift:
„En dansk Landmandsgerning“.*

Ved

REBEKKA LA COUR MADSEN

Baungaard, Vejen.

Forord.

I Tidsrummet fra 1836 til 1944 er det 100 Aar siden, at de fire Søskende fra Præstehjemmet i Nimtofte, Børn af Pastor Chr. P. la Cour og Hustru Jacobine f. Bregendahl, blev født.

Da disse Mindeaar nærmede sig, talte min Fætter, Kr. la Cour Pedersen i Skibelund — min Faders yngre Søster Georgias Søn — om, at de Hjem, disse tre Døtre og Sønnen Albert Philip la Cour stiftede, burde søge at samle, hvad de kunde om deres Forældre, deres Liv og Gerning.

Da 100 Aaret nærmede sig for min Fars Fødsel, blev Tanken taget op og drøftet i vor Familie. Det traf sig saaledes, at der efter min Mors Død i 1938 blandt hendes efterladte Sager, kom et Materiale for Dagen, der belyste min Fars Liv, fra ung Forvalter paa Gedsergaard under Etatsraad Tesdorpf og til hans Død som Forstander paa den Classenske Agerbrugsskole Næsgaard paa Falster.

Paa Grundlag af dette Materiale har min Mand J. Kr. Madsen, Baungaard, givet en samlet Skildring af hans Svigerfaders landøkonomiske Virksomhed og har samlet dette i et lille Skrift under Navnet: „En dansk Landmands-Gerning“. Men for at gøre Mindet om et 100 Aar fuldkomment, maa ogsaa Billedet af den samme Mands Liv i de Hjem, han skaber, med den han vælger til Hustru, tages med. I nærværende lille Hefte har jeg derfor givet en Skildring af de Hjem, mine Forældre udgik fra og de Hjem, de dannede paa Lolland og Falster fra 1877 til 1906.

Som Materiale er fra min Fars Barndomshjem og hans egen Barndom og Ungdom benyttet skriftlige Optegnelser og Beretninger af hans afdøde Søstre Charlotte Lillelund og Georgia la Cour Pedersen, Skibelund Efterskole. Endvidere Brevvekslinger mellem min Farfader og hans Svoger, Overretsassessor Albert Philip Bregendahl i Viborg og hans Halvbroder Frederik Barfoeds Hustru Emilie Barfoed, og endelig en værdifuld Brevveksling paa 15 Breve mellem min Far

og hans Søster Marie Tybjerg. Dette er af min Fætter i Skibelund samlet og renskrevet, det har for mig været af stor Interesse og Værdi at blive gjort bekendt med dette Materiale til Belysning af Tiden og Hjemmet fra saavel min Fars Forældres Hjem som hans egen Barndom og Ungdom. Hvad min Fætter gennem disse Beretninger har ført mig ind i, er jeg ham meget taknemmelig for.

For min Mors Vedkommende er det Billede, jeg har tegnet af hendes Forældre, deres Hjem og Mor selv fra Barn til Hustru og Mor i Hjemmene sammen med min Far, gengivet paa Grundlag af hvad jeg selv sammen med mine Søsken har af Fortællinger og Beretninger fra Mors egen Mund. Endvidere har det haft stor Værdi for mig at være bekendt med nogle Breve fra Far til Mor fra Januar 1869 og Vinteren 1870 og fra enkelte korte Perioder fra deres Ægteskab, hvor Fravær fra Hjemmet, foraarsaget af Fars mange Rejser, eller en Sygdomsperiode for Mor, kunde give Anledning til Brevveksling, og endelig har jeg benyttet Uddrag af Breve, jeg fra min Ungdomstid har fra mine Forældre, til at samle det hele i nærværende „Slægtsminde“.

Rebekka la Cour-Madsen.

Baungaard i Oktober 1941.

*De svundne Slægter
i Landets Marv,
sig ej fornægter.
Bevar din Arv.*

Min Fars Forældre og deres Hjem.

Et Hjem skabes af to Mennesker af deres Liv og Arbejde, hvad de to bringer med sig ind i det Hjem, de danner, er vel nok deres eget, præget af dem selv med det, der fra Fødslen er nedlagt i dem, men usynlige Traade fra de tidligere Slægter, kan ikke overses som noget, der faar stor Betydning for det Hjem, der dannes. I højere eller mindre Grad, ganske vist, som nu de tidligere Slægter præger deres Hjem med de Værdier, de lever med.

De to Hjem mine Forældre skabte, det første paa Sæddingegaard paa Lolland i 7 Aar fra 1870—77, det andet paa Næsgaard paa den classenske Agerbrugsskole paa Falster i 29 Aar fra 1877 til Fars Død i 1906 — var præget af dem selv, men Præget havde for begges vedkommende dybe Rødder fra deres Hjem og fra deres igen. Kendskabet hertil giver en Baggrund og et Perspektiv, som maaske først træder rigtig skarpt og stærkt frem for een, naar et Mindeaar naaes, og man selv staar med et Hjem, med dets Liv og Gerning og ser den opvoksende Slægt skabe deres Hjem med en ny opvoksende Slægt i dem igen.

Albert Philip la Cour blev født i Nimtofte Præstegaard d. 9. December 1841 som Søn af Præsten *Peter Christian la Cour og Caroline Jacobine Bregendahl*. Hans Fader var næst yngste Søn af Degnen Jørgen la Cour i Odder. Da han døde tidligt fra 5 Sønner, kom den 10 Aar gamle Dreng i Huset hos sin Moder Lotte Guldbergs Slægtning, Amtsprovst Albert Philip Bregendahl i Skive, hvis Datter Bine (Jacobine) senere blev hans Hustru.

Min Farfader var foruden Præst en Mand, der havde Interesse for, hvad Tiden dengang bar frem, derom vidner bl. a. en Række meget interessante Optegnelser, som min Fætter Kristian la Cour Pedersen, Skibelund, har samlet i et Hefte under Navnet: Konceptbog for Sognepræst P. Chr. la Cour, Nimtofte 11/10 1842 til 18/12 1853. Den indeholder Omtale og Forslag af 38 forskellige Sager, 7 af disse omhandler Indlæg og Forslag: til Kommunalforeninger og Skolelærere om at

Jacobine la Cour, f. Bregendahl

en fuldstændigere Undervisning end den, som i Barneskolen er bleven dem til Del“, efter at have udtalt sin Glæde derover, og tilsagt denne Sag al sin Støtte for at overvinde Begyndervanskelighederne, fortsættes: „men er Skolen først kommen i Gang, saa er der fremdeles flere Vanskeligheder. De konfirmerede Karle befinder sig netop i en Alder, i hvilken de tror sig meget dygtige, og skammer sig ved fremdeles at gaa i Skole. Saadan naragtig Indbildning kan ingen bedre betage dem end Sognets ældre Beboere. Er der i Aftenskolen bestemt visse Timer i Særdeleshed til Meddelelse af saadanne Kundskaber, som de Ældre endogsaa kunne have Fornøjelse og Nytte af, og i hvilke de samtaler frit over et og andet, og enhver kommer frem med, hvad der af hans Erfaringsforraad kan tjene til Sagens Oplysning: da vil du vistnok ikke selv skamme dig ved at tilbringe en Aftentime i de

Peter Christian la Cour

virke for Oprettelse og Organisation af Aftenskoler i Randers Amt samt Oprettelse af en højere Bondeskole beregnet efter de jyske Bønders Vilkaar. Et Indlæg i Randers Avis d. 19/12 1844 om Aftenskolesagen undertegnet: „Nimtofte Præstegaard d. 14/12 1844 Chr. la Cour“, er i Dag fuldt aktuelt, der siges først, at han er kommen til den glædelige Overbevisning, at Ungdommens bestandig fortskridende Oplysning er de gæve Bønder i vor Egn i højeste Grad magtpaaliggende, og at de er villige til, saavidt deres Evner strækker, at gøre Opofrelse for at skaffe deres konfirmerede Sønner

Unge Forsamling, fordi Stedet kaldes en Skole, og du kan være vis paa, at saadanne Besøg vil hjælpe betydeligt til at pille den taabelige Forfængelighed af de Unge, naar de en Gang imellem ser Sognets mest agtede Mænd paa de samme Bænke, saa glemmer de, at Skolebørnene nogle Timer i Forvejen har siddet paa dem.“

I samme Indlæg kommer min Farfarer tilsidst ind paa Spørgsmaalet om yderligere Oplysning end den, en Aftenskoleundervisning kan give paa 6 Timer ugentlig Vinteren igennem, og siger her: „I ønsker en endnu fuldstændigere Un-

dervisning for Eders Børn, og deri kan I have Ret, naar I have Raad til derpaa at anvende noget, thi af Oplysning kan ingen faa for meget, naar Sindet fremfor alt bevares kristeligt og ydmygt og intet læres til forfængelig Pralen men til retsindig Anvendelse i et virksomt Liv.“ Derefter nævnes: „at man i det nordlige Slesvig har faaet en saakaldt Bondehøjskole, ved hvilken flere dygtige Lærere er ansatte.“

Indlæget slutter med en Plan for den nævnte Bondeskoles Oprettelse, „lempet efter de jydskes Bønders Vilkaar“. Saavel denne Plan som hele Indlæggets Omtale af Aftenskolen og Bondehøjskolen er, omtrent 100 Aar efter at det er fremsat af Interesse i Dag, hvor der tales om Ungdommens Undervisning og Oplysning gennem Aftenskolen og Højskolen; og hvad selve Bondeskolens Plan fra 1844 angaar, da blev det i Virkeligheden saadan, at Princippet i den var den samme som den Skoleplan, Præstesønnen fra Nimtofte, min Far, kom til at arbejde med, da han, som det senere vil blive omtalt, blev Skoleforstander paa Næsgaard.

To meget interessante Indlæg handler om: Forbedring af Husmændenes Kaar og Opfordring til at stifte et Selskab til Forbedring af disses Kaar. Andre Indlæg viser, at Præsten ogsaa havde sin Opmærksomhed henvendt paa Skolelærerstanden med Hensyn til at skaffe dem Tidsskrifter og Bøger, som i det hele taget til at skabe de bedst mulige Forhold for Børnenes Undervisning i Folkeskolen.

Bivejenes Istandsættelse, Oprettelse af et Sygehus i Grenaa og andre lignende Ting oplyser om, at det har været en vaagen Præst, der i 1838 rykkede ind i Nimtofte Præstegaard. Et Indlæg om Beregning af Præstekaldets Indtægter og Udgifter i 1844 viser, at Præsten ogsaa var stærkt landbrugsinteresseret, han drev selv Avlsbruget med saa stor Dygtighed, at Nimtofte Præstegaard nævntes som en af de bedst drevne Gaarde i Randers Amt. Han var ivrig for Indførelse af nye Landbrugs- og Handelsafgrøder som Kommen og Raps, der paa den Tid kunde give god Indtægt, som ogsaa Kartoffelavl der dengang i Forhold til nu var en ny og lidet paaagtet Afgrøde. Politisk interesseret var min Farfader ogsaa, og i 1848 blev han valgt ind i den grundlovgivende Rigsforsamling og senere i en Periode fra 1849 til 1852 valgt til Folketingsmand i Randers Amts fjerde Valgkreds.

Til Oplysning om, hvordan man bedømte Præsten i Nimtofte, da han i August 1848 ved et Prøvevalg paa Grenaa Raadhus stillede sig sammen med tre andre Kandidater, kan følgende Referat fra Mødet tjene. Referatet stammer fra „Nørrejysk Tidende“, og hver af de 4 Kandidater faar deres Omtale; om Præsten fra Nimtofte siges der: „Han har det forud for de fleste Kandidater, at hans folkelige Anskuelser i mange Aar har været kendt af alle her paa Egnen, da han

tildels maa betragtes som Skaber af det Folkeliv, der her har ytret sig. Med Hjertelighed og med Varme udviklede han Forskellen paa den gamle og den ny Tids Ideer og udtalte, at han vilde arbejde for Frihed i dens forskellige Ytringer som Tale-, Forsamlings-, Presse-, Nærings- og Trosfrihed.“

Paa Valgdagen d. 5. Oktober blev Præsten valgt og var saaledes til Stede, da den grundlovgivende Rigsforsamling d. 23. Oktober 1848 blev aabnet af Kongen i Højesteretssalen paa Christiansborg. Gentagne Gange tog han Ordet saaledes ved den foreløbige Behandling af Sagen: „Om Kongen skal høre til den evangelisk-lutherske Kirke“ som om Grundlovsudkastets Par. 30, der lød: „Rigsdagen dannes af Folkets Repræsentanter“. Ved den endelige Behandling af Grundlovens Afsnit om Folkekirken talte han i Maj 1849 sidste Gang.

Om disse hans Taler i den grundlovgivende Rigsforsamling 1848—49 skriver hans Dattersøn, Kr. la Cour Pedersen Skibelund, i Heftet: „Hjemmet i Nimtofte“, „at de giver ham et tydeligt Indtryk af hans kirkelige, folkelige og politiske Anskuelse og et uimodstaaeligt Vidnesbyrd om det helstøbte i hans Karakter og det naturlige selvfølgelige i hans Livsanskuelse“ og han fortsætter senere: „Bedstefaders sikre og urokkelige Tro paa, at Kristendommen er gaaet ind som en Potens i vor Danskhed i dansk Folkekarakter og dansk Tænke-, Være- og Handlemaade, er dog især det, der viser ham som den, der har tilegnet sig, hvad der er en rig Arv for os at forvalte, saa den ikke fortæres af Møl og Rust, men giver os den frimodige Sikkerhed, en Søn kan have, naar han er i sin Faders Gerning. Det giver ogsaa en Visdom i vor Enfoldighed, som brugt i Spørgsmaal og i Svar kan undre de skriftkloge.“

Til Junigrundlovens første Folketing i 1849 blev Farfader igen sat ind af sin Valgkreds og sad i Folketinget Valgperioden ud i de tre Aar, den varede. Han var, saa vidt det kan ses i Rigsdagstidende, saa godt som altid tilstede i Salen, men tog ikke ret ofte Del i Forhandlingerne, den første Gang var i Februar 1850 angaaende Forslag om Lov til „Ophævelse af Indskrænkningerne i fremmede Jøders Adgang til at tage Ophold her i Landet“. Da Folketinget i Efteraaret kom til at beskæftige sig med Spørgsmaalet om „blandede Ægteskaber“, der affødte langvarige og heftige Debatter, tog han ogsaa flere Gange Ordet og anbefalede, at Forslaget skulde behandles som Modvægt mod et stillet Forslag om, at Tinget skulde nægte at behandle det. Hans Udtalelser viser, at han havde sine egne Meninger, og ikke var bange for at forfægte dem, som naar han siger: „Den borgerlige, den religiøse og den politiske Frihed, som Grundloven tilsikrer os, fører mange Konsekvenser og Kollisioner med sig. Forslaget stiller mange saadanne Kollisioner frem, som det er nødvendigt, og som det er en stor

Opgave at løse. Skyder vi dem fra os, fordi vi ikke tør se dem i Øjnene, bliver vi næppe vor Opgave voksen. Og der kan foreligge fire Kollisioner:

1. Først Kollisionen mellem den Ret og Frihed, som er indrømmet Folk, der ønsker at gifte sig, og paa den anden Side Præsterne, hvem det er overdraget at fuldbyrde denne Handling.
2. Kollisionen mellem Forældrenes Ret og Frihed og Statens med Hensyn til Børnenes Opdragelse.
3. Kollisionen mellem Børnenes Ret og Frihed og Forældrenes.
4. Og endelig Kollisionen mellem den enkelte Borgers og Statens Ret og Frihed.

Da Forslaget gik til Afstemning og blev vedtaget, stemte han derfor, skønt de frisindede Ændringsforslag, han havde været med til at føre frem, ikke blev vedtaget, „men den kirkelige Lovgivnings Udvikling har,“ siger Kr. la Cour Pedersen, „vist, at her var der Frihedskrav, som før eller senere vilde kræve deres Løsning.“ Ogsaa ved andre Forslags Behandling talte han, han var ogsaa Medlem af to Folketingsudvalg og blev Ordfører for det ene, da Udvalgets Betænkning blev forelagt i Tinget. Men han led alligevel Skuffelser i denne sin politiske Virksomhed. Han siger selv herom til sin gode Ven og Rigsdagsskollega Pastor Graae i et Brev i December 1852: „Ogsaa mig driver en Ide, fuldt værd at kæmpe for, bort fra Hjemmet nemlig Demokratiets Ide, som set fra den rette Side tyktes mig forligere med Kristendommens Ide end nogen af de andre Ideer, hvorefter Samfundsforholdene har gestaltet sig. Men jeg har ingen Laurbær bragt hjem, eller rettere Laurbær har jeg aldrig ventet, jeg har langtfra tilfredsstillet mig selv, og i Grunden har jeg kun gjort liden Nytte.“ Og han slutter med at sige „at hans Haab til Herren nu er, at den bitre Erfaring, han har samlet sig, skal lære ham at sønderrive alle de Baand, der drager ham andetsteds hen, saa han kan forlade alt og følge Herren, blive Hyrde i sand Betydning med Kristi Kærlighed.“

I et Brev i Oktober 1852 skriver han til sin politiske Efterfølger, Skolelærer Vad: „Om Politik maa jeg forresten ikke tale, dels fordi jeg til alle Tider helt smed Politikken overbord, dels ogsaa fordi Forventningen af de første Rigsdagstidender og de forelagte Forslag gør mig stum.“

Men i anden Henseende har Opholdet i København haft Betydning for ham især for hans kristelige Udvikling. Hans ældste Datter Charlotte fortæller bl. a. om, hvor stor Opmuntring det var i Præstehjemmet, naar Faderen til Jul og andre Højtider kom hjem og bragte med sig de nye Salmer og Sange af Grundtvig, som han havde hørt i

Vartov og i Hjemmet hos Onkel Frederik (Frederik Barfoed) og Tante Emilie Søster til Vilhelm Birkedal. — — —

Moderen, Jacobine Bregendahl, voksede altsaa ogsaa op i et Præstehjem, og ogsaa til det var som ved de fleste af Datidens Præstehjem knyttet Avl og Landhusholdning med stor Have, rummelig Præstegaard og gæstfrit og selskabeligt Hus. Min Fars anden Søster, Georgia, fortæller i Slægtsbogen om de to Børns første Møde den 6-aarige Bine og den 10-aarige Christian, der med sin Moder Degneenken Madam la Cour fra Odder, i Sommeren 1815 var kørt den lange Vej fra Odder til Skive med sin gamle Tjenestekarl Jens Rask som Kusk. Søsteren skriver herom: „den lille Bine saa her for første og eneste Gang sin tilkommende Svigermoder, og hun gjorde paa hende, som paa alle andre, det samme tiltalende Indtryk, som fra alle Sider har lydt om Lotte Guldberg*) — men mest Indtryk gjorde dog den alvorlige og noget forknytte Christian, som hun vidste, nu skulde blive i hendes Hjem. Hun vilde gerne i Lag med ham men havde ikke rigtig Mod til at nærme sig ham, saa hun stod udenfor Dagligstuedøren og kiggede ind til ham, idet hun sagde: „Tit, tit du lille fremmede Dreng.“ Senere maatte hun døje Brødres Skoser, „fordi hun den allerførste Aften, hun saa Christian, selv havde friet til ham.“

Anledningen, til at den 10-aarige Drengs Moder fulgte sin Søn til Skive, hvor han tilbragte 7—8 Barndoms- og Ungdomsaar, var den, at Drengen, der havde gode Evner og let ved at læse, tidligt fik Lyst til at blive Præst, men det havde hans Moder, der jo sad Enke i Odder med fem Sønner efter Degnen Jørgen la Cour, ikke Raad til, og hun mente derfor, at han, naar han blev stor, kunne komme i Snedkerlære. Da hendes afdøde Mands Halvfætter, Amtsprovst Albert Bregendahl, i Skive traf Lotte la Cour og hørte om dette med Drengen Christian, sagde han: „Er det hans Alvor, at han gerne vil læse, saa kan De sende ham op til mig i Skive. Jeg har selv et Par Dreng, som han, hos deres Huslærer kan gaa i Skole sammen med, og saa faar vi ham nok hjulpen frem til Student.“ Og saaledes blev det altsaa, og dette Ophold blev saa Indledningen til det Samliv, som de to Præstebørn begyndte paa, da de d. 30. December 1835 blev viet i Ønslev Kirke paa Falster efter i 9 Aar at have været offentlig forlovet.

Naar Brylluppet kom til at staa paa Falster, var det begrundet i, at den unge Bine i nogle Aar havde haft godt Ophold i Ønslev Præstegaard, hvor en Moster til hende Ane Marie Mørch, var gift med

*) Lotte Guldberg blev, efter at have været Enke i 8 Aar, gift med en af hendes Mands gode Ungdomsvenner Provst H. P. Barfoed, han havde som Enkemand 7 Sønner, hvoraf den næstyoungste var den kendte historiske Forfatter Frederik Barfoed (Onkel Frederik). Den senere omtalte Præst i Vaabensted Immanuel Barfoed var Søn af Lotte Guldbergs andet Ægteskab.

Odder gl. Præstegaard

Præsten Erhardt Hansen. Omtrent samtidig var hendes Forlovede, der nu var bleven teologisk Kandidat, bleven Kapellan hos sin Farbroder, Provst H. P. Barfoed i Fakse, og under et Besøg, som han aflagde hos sin Forlovede i Ønslev, fik han opspurgt sin Kusine Elise Thorche fra Kjeldby paa Møen. Hun var gift med en Nissen, der ejede Boderup paa Falster. I dette Hjem kom den unge Bine til at opleve 3 lykkelige Ungdomsaar, og paa Boderup hos disse gode Folk stod Christian la Cours og Bine Bregendahls Bryllup, der kunde „Onkel Hansen“ i Ønslev vie dem, og hele Slægten paa begge Sider kunde derfra være Bryllupsgæster. Brudekjolen, som den unge Brud bar, var af svært Atlask og først syet og baaret som Brudekjole af Brudgommens Mormor Lotte Guldbergs Mor.

De unge Kapellanfolk levede i Fakse to lykkelige Aar. Indtægterne var kun smaa, men de slog til, nøjsomme som de var og taknemlige og glade for, hvad de havde i deres lille Hjem og Gerning. Kapellanen var afholdt, han havde en køn og fyldig Sangstemme var begavet med et smukt Organ og: „at være Præstekone, hvor han, hendes Mand var Præst, var fuldt ud nok for Moder,“ siger deres Datter Georgia i Omtalen af sine Forældres første Hjem.

Dog, Teltpælene maatte flyttes, de unge Præstefolk maatte ud og skabe sig en selvstændig Præstegerning, og saa gaar da Rejsen i 1837 til Nimtofte og Tøstrup, hvor de i 16 Aar byggede et Hjem og udførte en Gerning, der i sig selv var af en saadan Art, at det gav

Charlotte Lillelund, f. la Cour

Baggrunden og Grobunden for de Børn, der gik ud fra dette Hjem, og blandt disse var Sønnen *Albert Philip la Cour*, opkaldt efter Amtsprovst Bregendahl i Skive, hvis Godhed mod hans Fader jo havde en ikke lille Forbindelse med Præstehjemmet.

I 1853 forflyttedes Faderen til Aalsø og Hoed Sogne ikke længere fra Nimtofte end Forbindelsen med den Vennekreds, de der havde faaet, delvis kunde holdes vedlige. I kristelig Henseende, fortæller Slægtsbogen, udvikledes han meget i disse Aar ved Omgang med alvorlige kristelige Mænd baade Lægmænd og

Præster, der blev hans Venner.

I 1861 forflyttedes han igen, denne Gang til Fødebyen *Odder*, og derved gik en af hans Ungdomsdrømme i Opfyldelse at faa en Præstegerning paa det Sted, hvorfra han som Degnesøn drog ud. Kun i 4 Aar var han Præst her, hans Helbred havde gennem Aarene været svagt, og dette tog til, d. 16. Marts 1865 døde han og blev begravet paa Odder Kirkegaard, hvor hans og Mormoders Grav endnu kan ses. Smukt og inderligt blev der vidnet om denne fromme Præstemands Gerning som ogsaa om Mormoders, da hun i 1871 døde efter altsaa i 6 Aar havde siddet Enke i Odder. Der siges om hende, at hun var en inderlig from, blød og kærlig Sjæl, ogsaa hun bar fra Ungdommen af paa et skrøbeligt Legeme, men trods det var hun foruden, at hun fulgte sin Mand i hans Præstegerning, en virksom Husmoder

og ikke mindre forstaaende og kærlig Mor for den Børneflokk, der voksede op i Hjemmet otte ialt, men deraf naaede kun tre Søstre og Sønnen Albert den voksne Alder og fik stiftet Hjem.

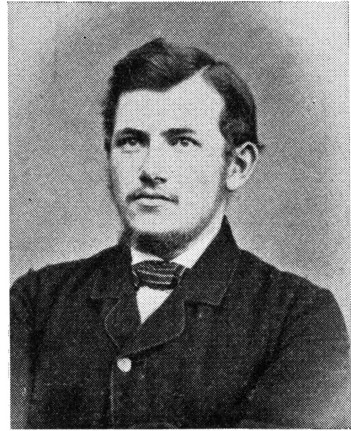
Mormoder havde saaledes megen Sans for Havearbejde, hver Foraar kunde det „klø i hendes Fingre“ efter at komme ud at saa, plante og luge. Det var hende, der fik Nimtofte Præstegaards Have udvidet og fik anlagt en lille Planteskole, hvor hun bl. a. saaede Granfrø, der senere gav Planter til nogle Bakkeskraaningeringer ved Landevejen. Pigerne i Præstegaarden var lidt tvivlende overfor det-

Marie Tybjerg, f. la Cour

te uvante Arbejde med at luge i det lange Bed med de spæde Graner, men hun opmuntrede dem med at sige: „Naar I som Koner kommer til at bo her i Nimtofte, vil I være glade ved at kunne fortælle om, hvordan I har luget de smaa Graner, som da vil være bleven til store kraftige Træer, der dækker hele Bakken.“

Og Granerne staar der nu som store Træer, det saa vi, da vi i 1938 var paa Slægtsturen til Nimtofte, Aalsø og Odder for at mindes disse Præstehjems Betydning i 100 Aaret for den Gerning, der udgik fra disse Hjem.*)

Albert Philip la Cour

Fars Barndoms- og Ungdomstid.

Det var et nøjsomt, arbejdsomt og stærkt kristeligt præget Hjem, at Sønnen Albert og hans Søstre kom til at vokse op i. Gennem Fars Søster Georgias Optegnelser gengivet af hendes Søn Kr. la Cour Pedersen, faar man et levende Indtryk af det glade og rige Barndomsliv, som Præstebørnene havde i Nimtoftehjemmet. At han som den eneste Dreng har været beundret af sine Søstre, vidner bl. a. det om, at han gennem sine Lege med Søstrene i den store Præstegaardshave og dens Omgivelser fik Tilnavnet: Ridderen af Nimtofte Aa. Et Vandløb kan jo give Anledning til megen Morskab Vinter som Sommer for en Søskenflokk og den store dybe Grøft, der gik gennem Præstegaardens Urtehave blev altsaa i Barndomslegene til en Aa, hvorover der kunde færdes Riddere som ved Randers Bro.

Broderens medfødte Anlæg for det praktiske Arbejde blev tidligt udviklet, Faderen var i disse Aar, som før nævnt, en stærkt interesseret Landmand, og Moderens Havebrugsinteresser gav sig næsten — selvfølgelig kan man sige — Udslag hos Børnene i deres Haver. De to ældste Søstre Charlotte og Marie, havde hver faaet deres Have, og ogsaa Albert fik sin. Et Foraar arvede de to Smaapiger

Georgia Pedersen, f. la Cour

*) Denne Tur havde min Faster, Georgia la Cour Pedersen i Skibelund, inden sin Død planlagt, og et Pengebeløb var udsat til Turens Afholdelse.

Georgia og Hanne de store Søstres Haver, og ved deres Moders Hjælp fik de fremtryllet et helt Blomsterflor, men netop det Aar havde Albert bestemt, at han kun vilde dyrke nyttige Planter: Jordbær, Ærter, Radder og Gulerødder. Da hans Moder mærkede, at han følte sig lidt skamfuld over, at der slet ingen Blomster var i hans Have, fik hun en Aften lavet et nydeligt Bed med blomstrende Paaskeliljer, der helt overstraalede de Blomster, der var ved at spire frem i de smaa Søstres Haver.

Det faldt ogsaa naturligt, at Broderen fulgte med, naar der blev gjort Besøg hos Venner og Bekendte. Besøgene gjaldt særlig Proprietær Ole Larsen i Tøstrup, der var en meget anset og dygtig Landmand og en meget nær Ven af Forældrene. I dette Hjem fandt Børnene fra Nimtofte-Hjemmet gode Legekammerater mellem Ole Larsens jævnaldrende Børn, blandt disse var Cecilie Larsen, der var meget god Veninde med Alberts ældre Søster Marie.

Cecilie Larsen var 11 Maaneder ældre end Albert, og tidligt maatte han høre hendes Drilleri, naar hun sagde: „Skam dig, Albert, jeg er ældre end dig, og du er endda en Dreng.“ Hun blev — siger Søsteren Georgia — Genstand for hans første barnlige Forelskelse.

Søsteren Marie var den, der alle Dage stod Broderen nærmest, derom vidner, som det senere vil ses, en Brevveksling mellem dem, og det var ogsaa denne Søster, der har været hans fortrolige i den Hjertesorg, der ramte ham, da han senere fik at vide, at denne hans Barnoms-Legekammerat var blevet forlovet. Et Brev til Søsteren efter Juleferien 1861 giver Udtryk for tilsyneladende bristede Forhaabninger, der dog ikke føles anderledes, end det kan gives Udtryk i: „og dog kan jeg ofte gaa uden at være rigtig bedrøvet over det.“

Hvor meget den 7-aarige Dreng har opfattet af det Røre, Krigsbegebenhederne i Foraaret 1848 vakte ogsaa i hans Hjemegn, kan der ikke berettes om, men det kan ikke tænkes andet, end at Rygtet om „Slavekrigen“, der gav Anledning til, at man søgte at faa oprettet frivillige Korps, ogsaa har sat Drengens Sind i Bevægelse. Hans senere Deltagelse som frivillig i Krigen i 1864 har maaske usynlige Traade tilbage til bevidst eller ubevidst Tagen Stilling hertil, og disse atter igen til, hvad han i det Hjem, han blev Manden og Faderen i, ubevidst gav igen til sine Børn i deres Barndomslege mellem dansk og tysk. — Jeg synes at kunne se en usynlig Traad, der i ens Ungdom førte frem til, i eget Hjem og i de Omgivelser det førte een ind i, at forstaa danske Værdier i Land og Folk.

Som de ældre Søstre kom Albert i Almueskolen, der laa lige ved Præstegaarden, og Lærer Holm var en dygtig Lærer, der stod Præstehjemmet nær; han havde private Timer med Præstens Børn ovre i Præstegaarden. Af et Brev fra Faderen i August 1852 til Halvbrode-

ren Fr. Barfoed, skriver han om „hvordan han og Lærer Holm hjælper hinanden med Albert og Marie (og Jomfru Warming tager sig af de to smaa), men Albert maa, saavel som Marie, undertiden gøre Tjeneste, da vi er midt i den travleste Høsttid.“ Den 10—11 Aars Dreng er altsaa allerede paa det Tidspunkt optaget af det praktiske Arbejde i Mark og Stald.

Slægtstraditionen viste baade paa fædrene og mødrene Side i Retning af, at Albert — der jo var opkaldt efter sin Morfader, Provsten i Skive — ogsaa skulde have akademisk Uddannelse. Forskellige Planer og Overvejelser har ogsaa været fremme fra Faderens Side, for at faa Sønnen bragt ind paa Læsevejen. Drengen selv har sikkert ikke haft Lyst dertil, og Faderen havde da ogsaa daarlig Raad, ganske vist tilbød Moderens Broder, Overretsassessor Lars Bregendahl i Viborg, at tage Drengen til sig og lade ham gaa i Viborg Latinskole, men det viste sig altsaa, at det var Landbruget, der havde hans udelte Interesse, og saa blev de Planer opgivet.

Sin sidste Skolegang fik han dels hos Farbroderen Peter la Cour, der havde en Kostskole paa Gaarden Margrethenlund — bl. a. sammen med sine Fætre fra Skærsø, dels det sidste Aar i Hjemmet af sin Fader, der i et Brev til Emilie Barfoed skriver, „at han med det første venter Albert hjem fra min Broder Peter paa Margrethenlund; jeg vil gerne selv fortsætte hans religiøse Undervisning, og vi faar desuden en Seminarist i Huset et rart kristeligt Menneske Larsen, ved hvis Hjælp han kan læse det fornødne, eftersom han ikke kommer til at studere.“

De to sidste Aar inden hans Konfirmation i Foraaret 1857 blev han saaledes undervist i den lille Skole, der blev indrettet i Aalsø Præstegaard, hvor ogsaa Fætrene fra Skærsø og et Par andre Drengene gik. Deres Lærer, den nævnte Seminarist Niels Larsen, der senere tog Navnet Tybjerg, blev i Efteraaret 1855 forlovet med Søsteren den 17-aarige Marie, og deres Hjem i Middelfart blev det, der førte Præstesønnen sammen med den unge Doktordatter, med hvem Far fik dannet sit Hjem.

Men vi maa følge Albert videre ud i Verden for at faa Baggrunden for hans Hjem Liv og Arbejde. Nu var det altsaa Landmandsgerningen, han skulde uddannes til, og hvad var mere naturligt, end det blev hos Forældrenes gode Venner, Propt. Ole Larsen i Tøstrup, at den første Uddannelse skulde finde Sted, og hertil kommer han saa og tager aabenbart godt fat. Hans Fader skriver i hvert Fald i et Brev 1857: „Ogsaa en Hilsen fra Plovstudenten, som uagtet han har lagt en Del af sit Huld paa Nørreherreds Jorder, dog bliver ved at være ivrig for Landvæsenet.“

Han er hjemme i Aalsø en Tid og hjalp sin Fader, da denne i For-

aaret 1858 selv overtog Avlsbruget ved Præstegaarden: „Vi bliver nødt dertil“, siger denne, „da ingen vil gøre os noget antageligt Bud paa Forpagtningen.“ Faderen havde i disse Aar store økonomiske Vanskeligheder, saa Sønnen maa lægge mindst mulig Beslag paa Hjælp fra Hjemmet. Et Aar gaar paa en af hans Farbrøders den bekendte danske Landmand Laurits la Cours Gaard Mallinggaard — og saa melder Spekulationerne sig igen, hvad nu med den unge Mand?

Af Breve, der er vekslet fra 1859 mellem Faderen og Svogeren Lars Bregendahl i Viborg fremgaar, at der først har været Planer fremme om at sende ham til Skotland for der at lære Landvæsen, men den lange Læretid paa 6 Aar afskrækker noget. Faderen og ikke mindre Moderen har Betæneligheder ved „at sætte et ungt Menneske i 2—3 hele Aar i en ganske ubekendt Familie, i hvilken Tonen maaske er raa, eller Livet umoralsk“. En ung Mand, der har været i Skotland for at lære Landvæsen, har fortalt, at paa den Egn, hvor han var, maatte danske Lærlinge, som ikke betalte for sig, dele ikke blot Arbejde men ogsaa Kost og Seng og alt med de simpleste Arbejdere.

Forældrene er i og for sig ikke saa glade for at fremsætte saadanne Bekymringer, da de jo nødigt vil have kaldt det „Kællingeri“ af dem for deres Søn. — I et Brev noget senere samme Aar vil Faderen ligesom tage sin Søn i Forsvar, naar han skriver: „For at du ikke skal misforstaa mig med Hensyn til Albert, maa jeg sige dig, at han er ret vant til legemligt Arbejde, og at jeg nok kan være vis paa, at han uden i mindste Maade at krympe sig kan og vil med bedste Villie paatage sig, hvad Arbejde, der bydes ham, naar han kun ikke ganske skal give Afkald paa Omgang med dannede Mennesker, thi det var det — det i Grunden ene — jeg var bleven bange for.“ Brevet oplyser, at Albert er paa Mallinggaard i Sommer, og Faderen haaber, „at Albert skal lære at kende lidt bedre til forskellige Kreaturers Røgt, ligesom han ogsaa fortsætter sine Øvelser i Engelsk“. At disse Øvelser maaske senere fik Betydning for Sønnen, tænktes der vel ikke paa.

Det blev altsaa ikke Skotland. Planerne gaar frem og tilbage, den unge Mand har selv efter eget Ønske den Plan for sin Fremtid at faa en Slags Forvalterplads paa Mallinggaard hos dennes nye Ejer, Walther. Han skal deltage i Arbejdet og føre an for en Løn af 56—60 Rigsdaler aarlig. „Han har selv Mod paa det, siger Faderen i et Brev til Svogeren i Viborg, og han fortsætter: „han har forlangt vort Samtykke. Du bedes derfor, kære Svoger, lade mig vide snarest, om nogen Aftale er gjort, eller om vi kan træffe Aftale med Walther.“

Men Svogeren vilde nu noget andet med sin unge Søstersøn, han

foreslaar at lade ham komme paa Landbohøjskolen, og Tilbuddet bliver taget imod med Taknæmmelighed.

To Breve i Marts 1860 viser dette, men de maa tale gennem sig selv, fordi de giver et saa ypperligt Billede af et Par Forældres oprigtige Taknæmmelighed for den Hjælp, der tilbydes dem, og deres Haab og Tro paa at Sønnen vil vise sig værdig til at modtage den Hjælp, der bliver ham tilbudt. Faderens Brev d. 14/3 1860 til Svogeren lyder saaledes: „Kære Svoger. Dit Brev har i høj Grad overrasket og glædet os, den Uddannelse, Albert paa Landbohøjskolen kunde faa, var nu netop Topmaalet af hans saavel som vore Ønsker. Tak af et oprigtigt Hjerte for din Godhed. Jeg tænker nok, at vi efter dit Ønske kunde faa ham derover omkring 1. April, og alt der er beredt for ham ved Jørgen la Cour*). At han kan tage Præliminæreksamen efter et Par Maaneders Forberedelse, synes jeg ikke at kunne tvivle om, men jeg vil dog, kære Svoger, bede dig overveje om de Stipendier, han mulig kunde faa ved at tage den Eksamen, ikke let kunde være for dyrekøbt, da den Eksamen jo ingen absolut Værdi har, og det jo kunne træffe, da en betydelig Del aarlig rejceres for dansk Stil, et Fag som for ham altid har været blandt de vanskeligste — at det kunde gaa galt. Dog — det er ikke anderledes, end at jeg uden Betænkning ellers beder ham indstille sig, og ønsker du det, skal han naturligvis i Mellemtiden øve sig paa Kraft og forsøge Lykken.“ Efter at Sagen efter Bregendahls Forslag er gaaet i Orden, faar han et Brev af 29/3, hvori der staar: „Det er med stor Fornøjelse, at jeg meddeler dig, at Bine saavel som jeg er fuldkommen enig med dig i de Bestemmelser, du efter Aftale med Jørgen la Cour har taget med Albert, og i ingen Henseende kunde have tænkt os det bedre. Det gælder saaledes, at han først skal tage Præliminæreksamen — (mit Spørgsmaal vedkom kun det økonomiske) — at han skal spise til Middag hos Fr. Barfoeds og være nødt i alt væsentlig at tage Jørgen la Cour paa Raad, da vi kender ham som et udmærket ungt Menneske; og billige maa vi ogsaa i fuld Maade, at du ønsker den bedste Pind mulig sat for al Slags Tagen paa Puf, og jeg haaber, at vi ikke i saa Henseende skal have nogen Bekymring, da jeg til saadant ikke har mærket det mindste i de halvandet Aar, i hvilket han har været hjemmefra, og ikke juust haft store Lompepenge. Men, kære Svoger, det vil dog ikke passe, at du ene bestrider alle Udgifter ved Alberts Ophold i København. Du er saa god foreløbig at hjælpe os med hans Udrustning til Rejsen, hvortil der dog ikke vil medgaa betydeligt, da jeg mener at hans Beklædning som og hans Levemaade i det hele skal være saa simpelt som muligt og lempe sig efter vore Kaar, (men naturligvis anstændig i alle Maader), og naar han først

*) Det var Fars Fætter fra Skærsø, med hvem Far indtil J. la Cours Død havde mest med at gøre.

er i Byen, vil jeg foreslaa dig, som jeg haaber, uden Fortrydelse, at han herhjemmefra forsynes med Klæder og Lompepenge, at vi dog kan have Fornemmelsen af at have en uforsørget Søn. Resten af de sendte 100 Rigsdaler, for hvilke du forbindtligst takkes, bliver sendt til Jørgen la Cour eller maaske til din Broder Carl, og til 2 Maaneders Udgifter vil det i det mindste kunne foreslaa. Vi venter altsaa kun et Par Ord fra Jørgen la Cour, og straks efter Paaske, tænker jeg, Albert er i Byen.“

Og saa gaar Turen i April Maaned 1860 til København for den nu 19-aarige unge Præstesøn. Hvor nært et Forhold der har været mellem ham og den Morbroder, der saa offervillig hjalp sin Søstersøn, fordi han vel saa, der var gode og dygtige Kræfter i ham — ved jeg ikke, men vi ved, hvad Betydning det fik for den Livsgerning, det blev forundt Far at gøre, og vi ser ogsaa i Forældrenes Omsorg og Omtanke for ham gennem hans Opvækst, hvor stærkt det laa dem paa Sinde, at han blev fagligt og dygtigt uddannet, men ogsaa blev „et flittigt, moralsk, godt og trofast Menneske“, som hans Fader siger det i et Brev til Svogeren i Maj 1860, hvor han beretter om, hvordan det gaar den unge Mand. Med Tilfredshed noterer han, at han havde klaret en lille Prøve, hans Manuduktør havde foreskrevet ham og Kammeraterne, saaledes, at det gav ham adskillige Point flere, end der udkrævedes til den i Brevene omtalte Præliminæreksamen.

De to Aar der gik, inden Far i 1862 gik ud fra Landbohøjskolen med en 1ste Karakter, var jo helliget et fagligt Landbrugsstudium, men der var fra Forældrenes Side gennem Morbroderen ogsaa sørget for, at han kunde have et godt Tilflugtssted i København under Studeringerne.

Derom vidner følgende Udtalelse i et Brev, Faderen sendte med Sønnen til Emilie Barfoed: „Lade Albert rejse, og ikke ved denne Lejlighed sende dig, kære Emilie, en Hilsen, var dog umuligt, især da min Svoger Bregendahl, — det prægtige Menneske — efter mit Ønske allerede har bedt om Middagsmad til Fyren i Broderhuset i Frederiksberg Allé og faaet venligt Ja Tak, kære Søster, med min gode Broder, fordi I vil give min Søn Plads ved eders Bord, og for hvad dermed følger af Oplivelse, Raad og Opmuntring, som Hjerter saa rige paa Kærlighed som eders, altid har meget af for eders Venner. Forresten maa Albert denne Gang fortælle, hvad der er værd at fortælle fra Hjemmet,“ og senere skriver han, efter at Sønnen har været hjemme i Sommerferien, at: „Vi kan ikke noksom takke Eder for eders Godhed mod vor Søn. Eders Hus, som tidligt og sildigt er hans Tilflugt, har gjort, at hans nye Opholdssted, hvor forskelligt det end er fra det forrige, har faaet noget hjemligt for ham, saa han hurtigt fandt sig til Rette, og det er vist, at eders Nærhed og Kærlighed

mod ham, har friet os næsten ganske for den Ængstelse, som Forældre ellers maa føle, naar de sender deres Børn ud i Verden midt ind i alle de Fristelser, som en stor By frembyder. Gud velsigne eder derfor.“

Som før nævnt var det Søsteren Marie, der stod Far nærmest, en Række Breve mellem dem fra 1861 og senere fra Krigsaarene 1864—65, er af stor Værdi til Belysning af en ung Mands Oplevelser og Tankeliv, de giver, som min Fætter Kr. la Cour Pedersen udtrykker det, det allerbedste Kendskab til, som Fader levede i sin Ungdomstid. Min Fætter skriver: „Hostrup siger mærkeligt nok i den lystige Studenterscene i „En Spurv i Tranedans“, „det er Ungdommens Kendemærke at leve sit egentlige Liv i sig selv, stille og indadvendt i Tanker og Drømme.“ Ethvert Levnedsløb maa, ihvor travlt og virksomt det end er ført, have saadanne stille Stunder, og en Levnedsskildring maa ogsaa tage Vidnesbyrd om dem med, hvis den skal give den rette Forstaaelse, ikke alene af hvad en Mand kan udrette, men ogsaa af hvad han var.“

Det førnævnte Brev til Søsteren efter Juleferien 1861 giver Udtryk for Sandheden i ovenstaaende Bemærkninger, men den efterfølgende Beskrivelse i samme Brev af en gemytlig Torsdag-Eftermiddags-Sammenkomst er det ogsaa værd at tage med til Belysning af, at de unge landbrugsstuderende ogsaa dengang forstod at krydre det faglige Studium med oplivende Sammenkomster med Slægtninge og Venner. Den unge landbrugsstuderende Albert la Cours Beskrivelse til Søsteren lyder saaledes: „Jeg fik i Morges Brev fra Moder, og bl. a. omtalte hun, at det var rart, om vi kunde have Edvard Schæffer med til at spise Gaasen, og du kan da sige hende, at han var med, Han, Hans Peter, Fætrene og jeg udgjorde hele Selskabet. Hans Fleischer kunde ikke komme, da han et Par Dage efter skulde til Eksamen. Gaasen smagte fortræffeligt, og vi drak da eders Skaal til den. De bad mig, naar jeg skrev, at hilse hjemme og takke for Mad. Dagen efter var vi i Teatret, og morede os fortræffeligt over at se Jomfru Thorberg, som vist bliver Fru Heibergs Efterfølgerinde. Vi saa „Presiosa“ som er et rart Stykke og Julestuen af Holberg, og hvordan jeg end synes om Holberg, saa faar jeg dog altid mine Lunger rystede ved at se hans Stykker.“

At Opholdet i København saaledes paa mere end een Maade har været frugtbringende for Far, er der ingen Tvivl om, fra min Barn-dom husker jeg et enkelt Besøg af den i Brevene ofte omtalte Onkel Frederik (Frederik Barfoed), og uvilkaarligt opfattede og forstod jeg, hvad Betydning denne Mand og hans Hjem havde haft for Far.

Efter endt Eksamen stod den unge Landbrugskandidat og saa sig om efter Arbejde, og det blev da gennem ham, at den Forbindelse,

som hans Moder tidligere havde haft med Falster, blev knyttet igen. Lidet anede den unge Mand vist, hvor betydningsfuldt det senere blev for hele hans Livsvirke, da han i Efteraaret 1862 rykkede ind som Underforvalter paa Gedsergaard og derved kom til at staa i Tjenesteforhold til den kendte og agtede Landmand Etatsraad Tesdorpf, Ourupgaard, et Tjenesteforhold der med en Afbrydelse af Krigsaarene strakte sig over 13 Aar. I et Brev til Søsteren inden Jul 1863 takker han for Fødselsdagshilsnerne, han har faaet til d. 9. December, det er jo alvorlige Tider, og han skriver derom „om det haarde Slag med Kongens Død, om hvordan vi langt friere og gladere kunde have draget i Kampen, om han (altsaa Frederik d. 7.) havde siddet ved Styret. Det er saa trykkende en Bevidsthed at have en Konge, som vi ikke ved noget om, og som godt kan være Folket imod og mod dets inderste Ønsker.“

Der skrives videre om, at han har meldt sig til en Reserve-Officersskole og haaber at komme med, „om ikke paa anden Maade, saa som frivillig. Jeg har kun bestemt det med mig selv endnu, da Etatsraaden har været borte en 14 Dages Tid og altsaa ikke har kunnet approbere det, men han kommer nok en af Dagene, og jeg haaber da ikke, der bliver noget i Vejen; jeg længes efter at faa de 8 Dage stridt, som jeg endnu har tilbage inden Juleferien, thi under de nuværende Forhold er det end mere trangt for mig, og min daglige SysseL bliver mig mere ensformig og mat“.

Den unge Forvalter faar, meddeler han i et senere Brev til samme Søster, Lov af Etatsraaden, og efter Juleferien i 1863 gaar saa Turen igen til København, hvor han bliver blandt de 300 Aspiranter af 600 Ansøgere, der i nogle Maaneder faar Uddannelse til Krigstjeneste. Den 14. Marts gaar Turen for ham med 8. Reg. over Als til Dybbøl. Der foreligger fra Tiden 15. Januar 1864 til 1. Okt. samme Aar 9 Breve fra den 23-aarige Soldat til Søsteren Marie. De taler deres eget tydelige Sprog og viser, at Præstesønnen og Landmanden Albert la Cour er et virksomt og opmærksomt ungt Menneske, der oplever meget og gør sig sine egne Tanker derved.

Ved Udfaldet fra Dybbøl sidst i Marts var Far med, derimod ikke ved Dybbøls Rømning d. 18. April. At Oplevelserne fra det Aar har sat varige Spor i Fars Sind, derom er ingen Tvivl. — 30 Aar senere i Juni 1894 foretog Far og Mor en Jyllandsrejse besøgte Slægt og Venner samtidig med, at der blev aflagt Besøg paa Landmandsfor-samlingen i Randers.

I et Brev fra Mor til mig dateret 26/6 1894 fortæller hun om denne Rejse, fortæller om Besøget paa Flensborg Kirkegaard med den store, smukke Heltegrav, hvor Schleppegrell — Helgesen og mange andre ligger begravet, og fortsætter saa: „Lørdag Morgen sejlede vi

til Sønderborg, en dejlig Tur, kom der Kl. 12 og kørte straks ud til Dybbøl, saa Skanserne forskellige Begravelser af danske Krigere, saa det Hegn, hvor Fader laa og skød den 17. Marts, saa du kan tro, det var en køn og alvorlig Tur“. Brevet fortæller videre, at de derefter aflagde Besøg i Gdr. Christensens Hjem i Ullerup — deres Søn Andreas Christensen, nu Krentzen Hjortspring Als — havde været Elev paa Næsgaard. Om dette Besøg skriver Mor i samme Brev til mig: „Christensens Forældre er prægtige Folk, Manden saa livlig, dansk i Sind og Skind, men lille Rebekka, hvor de dog lever under et frygteligt Tryk, Tyskerne er rigtignok haarde ved dem, men de holder Modet oppe“.

Turen gik fra Sønderborg tilbage til Flensborg derfra paa Familiebesøg i Skibelund, til Landmandsforsamlingen i Randers og herfra videre paa Besøg hos Slægt og Venner.

Dybbøl og Hegnet bag hvilket den unge Soldat i 1864 laa skulde altsaa ses og opleves endnu en Gang vel mindre for at genkalde sig Krigens Urimelighed, som Far i Brevene i Marts 1864 ofte giver Udtryk for det, men mere for at faa Næring for, hvad der ved Siden af dette kan skabes af Værdier, som Nederlaget dengang fremkaldte i danske Mænds og Kvinders Sind — ikke mindst blandt dem, der fra deres Hjem havde hørt og oplevet Sejrstonerne fra Krigens Udfald i 1848.

Det blev ogsaa i Mors Hjem en stor Begivenhed, da hun som 16-aarig oplevede Krigen 1864. Hendes Forældres Fortvivlelse ved Meddelelsen om Dybbøls Fald d. 18. April og om den urolige Tid, da Tyskerne havde besat Jylland, og man frygtede et Angreb paa Fyn, mange af Beboerne i Middelfart flyttede ud paa Landet, hvilket f. Eks. gjaldt for baade Tybjergfamilien og Mors Familie.

Alt dette giver Baggrunden for, hvad Far og Mor gav igen til de af deres Børn, der i mange Mørkningsstunder i Næsgaardhjemmet husker, naar der skulde fortælles om, „da Far var med i Krigen“.

I min Erindring er ikke opbevaret særlige Beretninger om denne eller hin Krigsbegivenhed udover at 17. Marts blev nævnt som den Dag, Far var med, men derimod har jeg et uudsletteligt Indtryk af, som nu Børn kan opfatte det ofte sagt næsten uden Ord, hvad Oplevelserne fra den Tid alligevel har nedlagt i Sindet hos dem, der var med direkte eller inddirekte, jeg ser og føler endnu Fars Udtryk — men forstaar det først nu fuldt ud, naar jeg har læst hans Breve fra Barakkerne ved Dybbøl d. 17. Marts og Beskrivelsen af Kampen i Brevet fra Sønderborg d. 30. Marts. (I en dansk Landmandsgerning er disse Breve gengivet).

Fars og Mors føromtalt Sommerrejse i 1894 gik som før nævnt fra Sønderjylland med Besøg i Skibelund til Landmandsforsamlingen

i Randers. Der berettes i vor Familie herfra, at ved den Løjlighed blev der holdt et sønderjysk Møde, og ved dette kom Mor til at sidde sammen med nogle Sønderjyder. Under Indtryk af sine Oplevelser i Sønderjylland — tog hun efter Opfordring af en af dem Ordet og talte navnlig om den sønderjyske Moder, og hendes Tale gjorde, berettes der, stærkt Indtryk paa Forsamlingen smukt og varmt ført frem, som Far altid senere med en klædelig Stolthed og Blink i Øjet omtalte denne Begivenhed.

Dette Spring fra Begivenhederne i den unge Soldats Liv i Krigsaaret 1864 med Beretningen om Middelfarthjemmets Oplevelser samme Aar og Fars senere Rejse med Mor indføjes for mig naturligt her, fordi det giver mig et stærkt Bevis for de to Hjems Betydning, deres Aand og Tone for den unge Mand fra Præstehjemmet i Nimtofte og den unge Pige fra Lægehjemmet i Middelfart, og herfra spindes for mig Traadene sammen og videre for Far og Mor i deres Hjem, for de folkelige, nationale og kristelige Værdier, som de i de Hjem, de dannede, gav videre til Børn og Omgivelser.

Men tilbage til Soldaten — det blev kun en ganske kort Tid, at Far aktivt tog Del i Krigen — han maatte melde sig syg paa Grund af daarligt Ben. To Breve fra Als er mismodige baade paa Grund af sin egen Stilling, som Stillingen i det hele, i et Brev, dateret Svendborg d. 26. Maj, skriver han, at han ligger i Sengen for at blive rask, „mon vi faar Vaabenstilstanden forlænget, eller hvad mon det bliver til? Man gaar dog i en ængstelig Spænding, til vi faar Ende paa denne ildevarslende Konference. Fred tror jeg, jeg kunde næsten fristes til at sige, haaber jeg ikke, de faar ud af det, thi saa bliver den vel i Lighed med Vaabenstilstanden.“

Et Brev fra 8. Juli fra Røjle paa Fyn oplyser om, at han har meldt sig til Tjeneste igen og ligger nu oppe ved Strib og skal se efter, hvad der foregaar i Jylland, hvor jo Tyskerne er Herrer. „Vi gør os det saa hyggeligt som muligt i Laden (Billeshaves Lade) om Natten, næste Dag stod vi nede ved Strib,“ fortsætter Brevet, „det var helt underligt at staa Post der paa Bankerne og se over til Jylland. Der saa saa hjemligt ud derovre, og man havde ondt ved at tænke sig, at Fjenden raadede der, og at det var ham, vi skulde passe paa. Vi hørte Aftenklokkerne ringe derovre, hørte Hundene gø i Frederits, og alt saa saa hyggeligt ud i den lyse Sommeraften. Da det blev Dag, saa vi Fjendens dobbelte Poster paa Bankerne lige overfor, saa Flaget vaje fra Kastellet, og det maatte jo give os Vished om, at Tyskerne var Herrer i Jylland, at Jyden nu — Vorherre raader for hvor længe — maa drages med de fremmede Voldsherrer.“

Senere skriver han i samme Brev, at han vilde ønske, vi kunde komme en Tur til Middelfart og Hindsgaul for at se, hvorledes det

staar til der, men forresten vilde jeg helst, vi kom tilbage til vort Vikingetog. Man skulde antage, det vilde ske, da vi jo er øvede i det, men det er dog ikke godt at sige, da der jo sker saa mange underlige Ting, og man kan ikke beskyldte vor Overkommando for stor Fremsynethed.“ Brevet slutter saaledes: „Glad og frejdig er jeg ved Tanken om, at vi igen faar noget at bestille, og Gud give, at vi maa faa Held med os.“

Men det gik jo ikke saadan, og det sidste Brev fra Fars Krigsperiode er skrevet fra Frederiksborg 11. Oktober. Brevet er bittert overfor Krigssituationen fuldt af Galgenhumor, som naar han siger: „Hvad ellers Opholdet her i Frederiksborg angaar, saa skulde jeg jo egentlig ikke kunne sige andet om det, end at jeg efter Omstændighederne har det, som Soldat betragtet, godt. Jeg lægger mig hver Aften i en god Seng, er fri for Naturalsuppen, har ydermere faaet en Snor o. s. v.. Paa Arbejde mangler der ikke, vi skal jo nu være gode Parade-soldater, da der jo ikke er Udsigt til, at vi nogensinde bliver andet.“

Udtalelsen om Snoren maa hentyde til, at han gik paa Underofficers- og Underkorporalskolen, men denne Løbebane satte jo heldigvis Krigens Slutning Bom for, men til det sidste forstaas det ogsaa af dette Brev, at han stadig har Haab om, de igen maa komme ud og prøve Kræfterne, „saa vilde Lysten til Soldatervæsenet nok komme igen,“ skriver han senere i Brevet, „thi da havde vi da lidt at arbejde for nu i Vinter“. Men saa kommer der mismodige Betragtninger over, „hvor svage og usle vi vist er til at rejse os til noget rigtigt,“ og Brevet slutter med meget bitre Udtalelser om Kongen, (Christian d. 9.) og hele hans Stilling og Syn paa de Forhold, den tabte Krig førte med sig. At denne unge Soldat som saa mange andre bedømte Kongen forkert, har Eftertiden vel vist, men Brevenes Udtalelser forstaas ud fra den Opfattelse, der paa det Tidspunkt var den almindelige blandt Flertallet af Danmarks Befolkning og ud fra en ung Mands Tro paa, at „om alle engang kunde rejse sig med den bestemte Villie at ville gøre alt for at komme til vor Ret,“ saa blev nok alting godt, men, siger han: „Vi vil saa gerne i vor Svaghed foreskrive Vorherre Maaden, hvorpaa han skal hjælpe os, og dog ved vi intet om, hvad hans Villie er med os.“

Men Brevene viser ogsaa andet end Tanken om Krigen og hvad dermed følger, han bliver paa Fyn f. Eks. indkvarteret hos en Møller Pedersen i Egebjerg Mølle, og faar her et meget stærkt Indtryk af, hvad Vilhelm Birkedal betød for Befolkningen overfor dansk og tysk. „Jeg har aldrig,“ skriver han i Brevet fra Svendborg, „truffet en Bondemand, der har talt saa varmt om sligt, og det faldt mig ind, at Fædrelandssindet er vist langt mere hos de christelige Folk herovre

paa Fyn, og de har mere Bevidstheden om, hvad det vil sige at være dansk, end Tilfældet er hos dem, vi kender i Jylland.“

I Brevet fra Røjle skriver han om, „at der desværre ikke kunde blive noget af, at jeg den Dag kunde faa Rørdam at høre, da vi Søndag Morgen Kl. 4 blev blæst ud,“ det var den kendte P. Rørdam, der som Feltpræst holdt Gudstjeneste paa Middelfartegnen, Ludvig Schrøder senere Askov var da Feltdægn, oplyste Brevet, og endelig giver Brevet fra Frederiksborg udover, hvad ovenfor er citeret, Oplysning om, hvor glad han er ved at høre Pastor Hostrup her i Byen: „ham er jeg glad ved, det er saadan en mild og venlig Mand.“ Han er ogsaa glad ved at komme hos sin Onkel Peter i Helsingø og Lille Lyngby, „der var den Hjertelighed i hans Prædiken,“ beretter Brevet, „man mærkede hos ham. Men det er forfærdeligt, som han raaber i Kirken, jeg har aldrig før hørt en Præst tage saadan paa Vej.“

Fars og Mors Bekendtskab og Forlovelse.

Som tidligere nævnt døde min Farfader 16. Marts 1865, og to Dage efter den yngste Datter Hanne kun 17 Aar af en ondartet Difteritis. Naturligt og ligetil var det da, at Sønnen Albert blev hjemme hos sin Moder og hjalp hende med Raad og Daad med at faa ordnet Penge-sagerne paa en fordelagtig Maade. Moderen skulde jo nu bort fra det store Landbrug, der hørte til Præstegaarden. I Paasken samme Aar skulde Søsteren Marie og hendes Mand Tybjerg have deres første lille Datter døbt, naturligt blev det saadan, at Broderen blev bedt om at staa Fadder til den lille Pige, og han og Moderen rejste saa i Paasken til Middelfart for at opfylde dette sit Hverv, hvad han sikkert har gjort med stor Glæde.

Den unge 17-aarige Doktordatter Henriette Blicher, der var en god Veninde af Marie Tybjerg, var ogsaa anmodet om at staa Fadder, og her i Middelfart Kirke mødtes de unge saa for første Gang d. 13. April 1865.

Dette Møde blev Indledningen til Fars og Mors Samliv i de to Hjem, de skabte for os Børn og for de mange Mennesker, der nærmere eller fjernere fik Tilslutning dertil.

Men vi maa følge Far et lille Stykke endnu, inden han i 1870 naar at hente sin unge Brud og bringe hende som Landmandskone til Sæd-tingegaard paa Lolland.

Efter Soldatertiden skulde Landmandsgerningen paany tages op for den nu 24-aarige unge Mand. Inden hans Faders Død havde han haft Planer om at komme hjem og overtage Pladsen som Forpagter hos ham i Odder, og Faderen havde selv talt meget om det men saa kom hans Død, og dermed var det Slut med de Planer. Hans tidligere Principal, Etatsraaden paa Ourupgaard, vilde i Foraaret 1865 prøve

at sætte en Eksport i Gang af levende Kreaturer til England. Der skulde følge en Mand med til at passe paa Kreaturerne; Tesdorff havde Manden, det blev hans tidligere Underforvalter fra Gedsergaard, og saa rejste Far da, fra Forsommeren 1865 16 Gange over Vesterhavet, som Konduktør for Landhusholdningsselskabet med Eksport af levende Kvæg. Fra disse Rejser foreligger atter et Par Breve til Søsteren, det første giver en frisk Skildring af, hvad han ser og oplever paa Turen. Søndag Eftermiddag Kl. 5 skriver han: „Vi er nu betydelig nærmere end sidst, da jeg standsede. Jeg var oppe paa Dækket og kunde lige netop i Kikkerten tyde, at Kronborg Taarnur viste 4,30, altsaa er der Haab om, at vi kan komme til København i Aften, om det end er svagt, thi Bommen lukker Kl. 7, og vi skal under almindelige Forhold bruge 3 Timer fra Kronborg til København, endsige da i Dag, da vi har Strømmen imod os. Du kan tro, vi regner nøje ud den sidste Dag, Tiden bliver uendelig lang, og det er halvvejs et Kneb af mig, at jeg gaar ned og skriver til dig for at undgaa at se, hvor langsomt Hveen, Klampenborg, Vedbæk o. s. v. kryber op imod os. Kommende fra Norrigs bare Klipper, er det yndigt at komme her ned i Sundet saa hjemligt. „Man rejser bort for hjem at naa, her er dog bedst herhjemme.“ Jeg vil op at se Solen gaa ned bag Bøgeskovene. Lev vel. Hils Tybjerg og Tøsen, fra din trofaste Broder A. la Cour.

Den 29. Oktober er han igen for hjemadgaaende og skriver, at Rejserne nok bliver ved længere, end han havde tænkt sidst, da Handlerne gaar langt bedre, men han vil dog hjem og hjælpe Moderen med Auktionen.

Brevet indeholder ogsaa en Hilsen til „gode Venner i Middelfart“, og ved Nytaarstid er han igen hos Tybjergs i Middelfart og her holdes Helligtrekongersaften Juletræ hos dem i Friskolen.

At træffe den unge Doktordatter var vist et af Maalene for Rejsen, han havde jo spadseret med hende under Armen i Maaneskinnet paa den sædvanlige Aftentur i Middelfart til Skibsbroen, da de ved Paasketid af Søsteren var bragt sammen. Et senere Besøg i Middelfart var bleven en Skuffelse, den unge Henriette var paa Besøg hos Mosteren Fransisca Heiberg i Odense. Nu var Doktorfamilien bedt med til Juletræsfesten, men der manglede een, den pligtopfyldende Datter Henriette var bleven hjemme for at vente paa sin Fader Doktoren, der var i Sygebesøg, men Henriette havde en Søster, der forstod en halvkvædet Vise, nu spandt hun en, den halvvoxne Broder Karl kunde bruges, han blev skyndsomst sendt hjem med følgende Budskab til Henriette: „Han for dit Aasyn staar, naar mindst du venter hans Komme.“ Det blev hastigt afleveret, for Drengen havde travlt med at komme tilbage til Juletræet.

Budskabet blev hurtigt opfattet, og inden længe indfandt Mor sig i Friskolen. Her saa hun Far staa ved Juletræet omgivet af de glade Børn og udstyret med et nyt engelsk Slips, han var jo nylig kommen tilbage fra en af sine Skotlandsrejser.

Den næste Dag den 3. Januar blev det til en Spadseretur i Kongebroskoven for de to unge, en Bænk var der ogsaa, og det blev til Forlovelse. De fulgtes ad hjem til Doktorboligen, og Mors Forældre tog imod dem paa den smukkeste Maade. „Du faar en Perle,“ sagde den unge Piges Moder til den nyforlovede unge Mand. Kort efter rejste de til Odder for at besøge Fars Moder og Søstre. Det var en frygtelig kold Tur i den iskolde Dagvogn, saa Moder var meget medtaget, da hun kom til Vejs Ende, men da Fars Søster Georgia ved Modtagelsen beklagede den kolde Rejse, fik hun til Svar af Mor: „Aah, Deres Broder har sørget saa godt for mig.“

Men ustraffet er det ikke at forlove sig ved Vintertid i den fri Natur, det blev for Mor senere paa Vinteren til en Gigtfeber, der dog blev overvundet af den sunde, unge Pige.

Mors Forældre og deres Hjem.

Men, hvem var hun ellers, denne unge Pige, og hvad var hun udgaaet fra. Hendes Far var Jens Peter Blicher Søn af Overlærer Blicher fra Nykøbing, født paa Falster som Søn af Pastor Didrik Blicher. Præst i Gunslev, dennes Datter Lise Blicher var Grundtvigs første Kone altsaa Faster til min Morfader. Da denne som ung medicinsk studerende læste i København, kom han ofte i det grundtvigske Hjem paa Kristianshavn, og der kom ogsaa blandt mange andre hans Kæreste, Juliane Johanne Mantzius, Datter af Major Mantzius i København, hendes Brødre var Skuespiller Kristian Mantzius og den senere kendte Bestyrer af Birkerød Kostskole Johan Mantzius. Hos denne fik mange af den yngre Slægts Sønner deres skolemæssige Uddannelse og Opdragelse og hentede her Værdier for Livet. En Søster til de to Brødre var Fransisca Mantzius, hun blev gift med Pastor Heiberg, Broder til Apoteker Heiberg, Ringkøbing. Ret tidlig blev hun Enke med en stor Flok Børn. I Familien gik hun under Navnet „Moster“ og blev, naar hun kom paa Besøg i Hjemmene altid et samlende Midtpunkt for Slægtens baade ældre og yngre, og helt op i sin høje Alderdom bevarede hun dette.

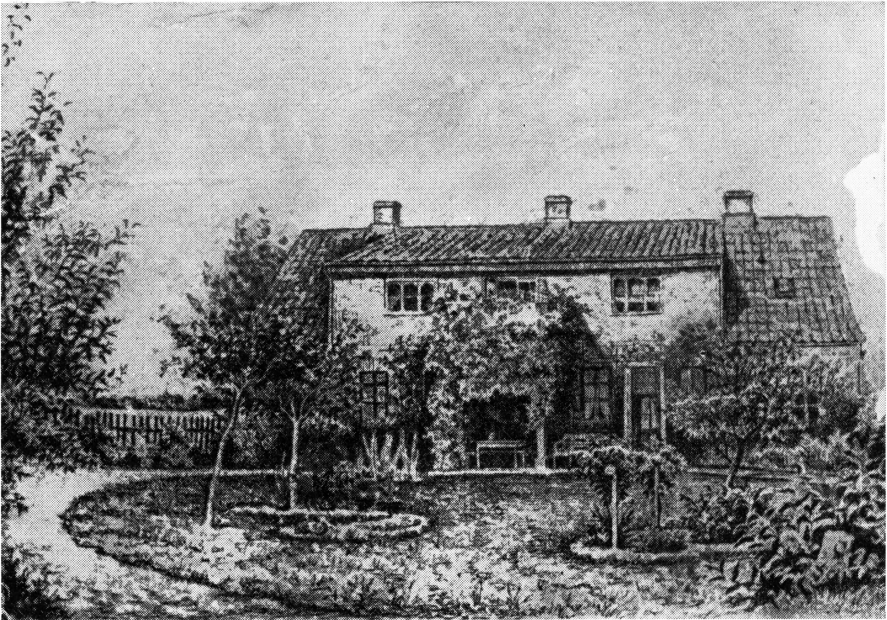
Det at komme i det grundtvigske Hjem og have Slægtsforbindelse dertil, som altsaa min Morfader havde, kunde ikke undgaa at paavirke unge, og hele sit Liv igennem var da ogsaa Mors Forældre og det Hjem, de dannede, grundtvigsk præget, hvilket bl. a. gav sig Udtryk i en meget nær Forbindelse mellem Lægehjemmet i Middelfart og Præstehjemmet i Asperup paa Fyn med den kendte Mads Melbye som Præst.

gennem ham blev Forbindelsen gennem Aarene holdt vedlige med de grundtvigske Kredse i København bl. a. derved, at Pastor Melbye fra Fru Grundtvig fik sendt en Afskrift af Grundtvigs Søndagsprædikener i Vartov Kirke, og denne gik altid videre til Vennen Dr. Blicher. Hos Melbye blev Mor konfirmeret, og det blev ogsaa ham, der viede Far og Mor i Middelfart Kirke d. 11. Maj 1870. Det var livlige og vaagne Hjem, at Mors Forældre gik ud fra, Skuespilkunst er jo knyttet til Navnet Mantzius, en Ungdomsven af Sønnen Kristian Mantzius var Digteren Hostrup, han blev gift med en af hans Søstre, men hun døde efter 3 Maaneders Ægteskab. Hostrups Komedier har Tilknytning til Majorhjemmet, Hostrup skrev Komedierne, og Mantzius spillede dem. Flere af dem blev første Gang opført der. „Den tredie“ er saaledes skrevet til den unge Juliane Johanne Mantzius, hun spillede „Emmy“ og blev saaledes den første, der sang „Moder siger, sy du skal og sømme“. Det livlige og spirituelle, der karakteriserede Døtrene fra det Blicherske Lægehjem, har sine Rødder til den Mantziuske Slægt.

Efter endt Lægestudium slog Jens Peter Blicher sig ned i Ringkøbing. Her stod hans og hans Forlovedes Bryllup hos nogle gode Venner Familien Fenger paa Brejninggaard. Brudgommen kunde ikke tage den lange Rejse til København, Brudens Fader Major Mantzius, der paa sine gamle Dage var blind, fulgte dog sin Hustru (født Fog. en Bagerdatter fra Viborg) og sin Datter Juliane paa den lange Rejse til Ringkøbing. Rejsen gik over Fyn, Snoghøj, Vejle til Herning. Der hentede Doktorens Vogn Familien; paa et af Bedestederne til Ringkøbing blev der spurgt om, hvor Rejsen gik hen, og hvad Formaålet var. Da der var givet Oplysning herom, udbød Spørgeren: „Ok, Herregud dog, Blicher, han blev jo gift forleden Dag,“ men det viste sig dog, at den rigtige Blicher ventede paa sin Juliane.

I dette Hjem, som de unge Lægefolk fik i Ringkøbing, blev Mor født den 5. Maj 1848 som den fjerde i Rækken af en Børneflokk paa 11, deraf 3 Sønner og 8 Døtre. Af disse naaede kun de 5 Døtre at stifte Hjem, alle tre Sønner og to Døtre døde tidligt af den i Familien stærkt hærgende Tuberkulose. Lægehjemmet i Ringkøbing, som senere det i Middelfart, blev et kærkomment Hjem for Slægt og Venner at komme i, Liv og Lystighed var der til Huse, naar Morbrødrene, Søsteren Fransisca og Morfaders Søstre Metha og Betty Blicher var paa Besøg. Der berettes om Havture om Sommeren, naar hele Selskabet i Vogn kørte til Vesterhavet ved Søndervig, hvor Vejen ofte gik gennem Vandet, og munter Færden havde man paa Stranden og Engene ved Fjorden. —

Vejene var jo dengang ikke af de bedste, det var ofte besværlige Ture for Morfader, jeg har et enkelt Minde fra Mor om, hvad hendes

Lægeboligen i Middelfart

Moder har fortalt hende om en saadan Tur for Doktoren en mørk Aften. Mormoder sad og ventede paa sin Mand, Klukflasken stod paa Bordet sammen med Maden til den hjemvendende. Tre Gange i Træk sprang Proppen af Flasken, Mormoder bemærkede det, og der blev en Forbindelse mellem det og de tre Gange, Doktorens Vogn havde været i Fare for at vælte.

Mors Barndom og Ungdom.

I 1856 flyttede Distriktslægefamilien til Middelfart, og her blev Mors egentlige Barndoms- og Ungdomshjem. Mor var altsaa dengang 8 Aar gammel og blev i Hjemmet — naar undtages forskellige Rejser til Slægt og Venner og et Ophold ude for at lære Husholdning — til hun som 22-aarig i 1870 drog til eget Hjem paa Sæddingegaard sammen med Far.

Min Morfader var som Læge en baade dygtig og afholdt Mand, derom vidner bl. a. et kønt Digt, skrevet om ham efter hans Død d. 29. Nov. 1889. Det tegner Billedet af en Læge, man fuldt ud havde Tiltro til. Et af Versene lyder saaledes:

*Saa kæmped han „imod den sidste Fjende“,
som det er alle Lægers strenge Daad,
og naar det lykkedes for ham at vinde,
da var han glad og ydmyg som kun faa.*

Digtet er skrevet af Fru Kirstine Nielsen, hun og hendes Mand Morten Nielsen havde løst Sognebaand til Pastor Melbye. Familien, der boede paa Gaarden Vesterdal havde nær Omgang med baade Lægefamilien og med Tybjergs, og til dette Hjem søgte Tybjerg-Familien, da de under Krigen 1864 maatte forlade Middelfart, og det var her, at min Far, da han som Soldat var kommen tilbage fra Sønderjylland og laa paa Fyn, fandt sin Søster Georgia; hun var sammen med Tybjergs flyttet paa Landet.

Jens Peter Blicher

I Vinteren 1887 besøgte jeg 10 Aar gammel min Morfader sammen med Mor. Jeg husker ham som en baade smuk og venlig Mand overfor sit Barnebarn. Lægegerningen var anstrengende, men han havde i sin Hustru en god Hjælp. Hans efterhaanden noget heftige Temperament og hans vel ogsaa noget spændte økonomiske Forhold gjorde ham undertiden noget vanskelig, og dette led Mormoder selv sagt en Del under, hun blev ret tidlig svagelig og tungsindig, og det store Hus og de mange Børn spændte hende over Evne, hun døde i August 1869, kun 47 Aar gammel, et Par Dage efter døde den ældste Datter Marie, der var forlovet med Jens Carstensen, Fader til nulevende Redaktør Asger Carstensen. Morfader giftede sig senere med Marie Raffenberg Købmandsdatter fra Middelfart, i det Ægteskab var der en Søn og en Datter, Datteren døde ung, Sønnen Sten Blicher lever endnu og er bosiddende i Korsør.

Juliane Johanne Blicher
f. Mantzius

Men Skygger, Sygdom og Død lærer de fleste Hjem at kende — har Forældrene Livsværdier at hente Næring fra, fordunkler Sorger og Skygger ikke de lyse Minder fra Barndomsaarene, der som værdifuld Arv kan faa saa stor Betydning fremover i Menneskenes Liv, og Mors Barndom var fuld af disse Minder, og de fik Betydning for hende fremover i hendes Liv, for de Hjem, hun dannede sammen med Far og for os, der blev Børn i disse Hjem, derom er der for mig aldeles ingen Tvivl.

Den unge Præstesøn og Landmand og den unge livlige og dog moderlige Dok-

tordatter fik Lykke og Velsignelse til at spinde Slægtstro og Slægts-
 arv sammen til en stærk Traad, der i deres Hjem bar overfor deres
 Oplevelser af Lys og Skygge. — — —

— — —

I Søskeneflokken stod den halvandet Aar yngre Søster Juliane (Moster Julle) Mor nærmest, som det allerede er fremgaaet af Beretningen fra Juletræsfesten i Middelfart. Og det er ogsaa denne Søster, der i Recitativet til Fars og Mors Sølvbryllup i 1895 giver det bedste Billede af Barndoms- og Ungdomshjemmet fra Middelfart.

Mens hun sidder ved Væven og lader Væveskyttelen snurre og Bommen slaa, og Tæppet, — der skulde lune Svogerens og Søsterens Hjem ved Vintertid — med Kunst og Flid former sig for hende, træder Billedet frem formet med følgende Ord:

Først staar da Henriette, her vort Barndomshjem,
 det store Købstadhus med Vinløv tjældet,
 her har som Børn vi let, og sammen Taarer fældet,
 fra hver en Krog, der myldred Minder frem.
 Det var en munter Pigeflok, den rummed,
 den gamle Doktorbolig i sit Skød,
 med Mor i Spidsen, livsglad, frisk og sød,
 men ihvor højt end Passiaren summed,
 blev der dog tyst, naar Faders Stemme lød.

Saa tegnes derefter Ungdomsbilledet af:

„Søsteren som var og er min kæreste Veninde.
 „Og der var en i denne viltre Flok,
 der trods sin Ungdom moderlig tog Moders Gerning op,
 blandt sine Søstre smaa, der elsked hende,
 en livlig Ungmø, sund og vel ved Magt,
 men i hvis milde Øjne tidt dog stod paa Vagt,
 de tavse Drømme
 Der vandrer et Par under Løvet hen,
 langs det blaanende Bælt.
 Lad se, hvem er vel den Ungersvend,
 min Søster kaared' til Helt?“

Og hvem af os, der de mange Gange har hørt Mor nævne om Bænken i Kongebroskoven, og set det lille Billede af det — det Mor værnede om — kan ikke glædes over følgende Karakteristik af Ungersvenden:

En ung Forvalter, stiltfærdig og slank,
 det er han ej mer, nu er *hun* bleven rank. —
 En Fyr, der støt og sikker
 med Kasket paa Hovedet nikker.
 Han er nok paa Vej i Verden ud
 paa Rejse til Skotland med en Stud —
 saa vinder han her undervejs sig en Brud
 i Kongebroskoven.“

Her er Billedet tegnet af Barndoms- og Ungdomshjemmet med Forældre og Søskende smukt, muntert og sandt.

Mors Skolegang fik hun i Hjemmet sammen med de mange Søskende, men de klagede som ældre ofte over, at de havde lært for lidt af de skiftende Lærerinder, der underviste dem. Blandt disse var den senere saa bekendte Skriveekspert Louise Stremme, trods det, at de muntre Pigebørn ofte var drilagtige mod hende, blev det dog senere til et smukt Venskab. Som senere Lærerinde ved Nathalie Zahles Skole i København kom hun i mange Sommerferier som Sommergæst hos Far og Mor paa Næsgaard. Nogle Somre indlogerede hun sig med „Søster Else“ hendes tjenende Aand hos Murer Bergh, der var Murer paa Næsgaard. Det var en stor Begivenhed som Barn at blive budt derop og faa „Søster Elses“ vidunderlige Klatkager med Syltetøj.

Louise Stremmes Søstersøn Poul Hansen senere Landsdommer i København kom som ungt Menneske meget i Hjemmet paa Næsgaard som god Ven af min ældste Broder Christian, og han blev som saa mange andre unge Mennesker Hjemmets gode Ven, et Venskab der har holdt op gennem Aarene.

Mors Forældres Fortvivlelse over Dybbøls Rømning er før nævnt. Under Indkvartering af Militær i Middelfart blev ogsaa Doktorboligen i Middelfart belagt med Officerer, blandt disse var den senere saa kendte Enrico Dalgas, Stifteren af Hedeselskabet. Han lærte Mor at ride, hvad hun fik lært godt, Lysten dertil bevarede hun langt op i Aarene. 50 Aar senere, ved Jubilæumsfestlighederne i København for Krigsbegivenhederne i 1848, opfriskede Mor Bekendtskabet med en anden af de indkvarterede Officerer, den senere ansete Dr. Larsen fra Hadsten, ogsaa med ham havde hun som ung mange Rideture, og Bekendtskabet fra dengang blev derved opfrisket. Mor bevarede op i sin høje Alderdom en forunderlig Evne til at kunne komme i Lag med saa at sige alle Mennesker, hendes Evne dertil har Barndomshjemmets Aand og Tone sikkert sin store Andel i. Tidligere er nævnt om Spadsereturene til Skibsbroen i Middelfart, de hørte sig til i Borgerhjemmene der. Naar Doktoren med sine livlige og smukke Døtre gik Tur, var mangan en ung Mand paa Tærne. Om den senere Pastor

Prip fra Ourø fortælles der, at han engang optraadte med nye hvide Benklæder. De unge Doktordøtre bemærkede det med Udbruddet: „Jeg ser de hvide.“ — „Oh, gid de ej nedglide,“ riposterede straks Mors lattermilde Søster Julle.

Der findes nogle Breve fra Far til Mor i Januar 1869 og fra Januar til Maj 1870 det sidste halvandet Aar, de var forlovede. Ved at læse disse faar man et meget stærkt Indtryk af, at det ikke var en let Opgave, Mor som 21-aarig ung Pige blev stillet overfor, da hun efter sin Moders Død i Sommeren 1869 maatte tage Gerningen op i Hjemmet. Der var smaa Søstre at drage Omsorg for, men hun blev en stor Støtte for sin Fader. Forinden havde hun været ude at lære Husholdning hos Forpagter Bech paa Valsøllille paa Sjælland. Under dette Ophold lærte Mor Mennesker og Slægt at kende, gennem hvilke hun i sine senere Aar atter fik Forbindelse med Mennesker, hun i sin Ungdom havde truffet, saaledes da hun gennem sin yngste Datters Hjem paa Grundmosegaard traf Pastor Spleth, der var Præst der paa Egnen.

Fars og Mors Forlovelsestid varede fire Aar. Der var langt fra Middelfart til Falster, hvortil Far igen kom i Foraaret 1866, denne Gang som Overforvalter hos sin tidligere Principal, Etatsraad Tesdorph. (Se en Dansk Landmandsgerning).

Forvalteren havde ikke ofte Løjlighed til at rejse til Middelfart, og det kunde jo være rart for de unge at ses en Gang imellem, saa blev det saaledes, at Familieforbindelsen paa Falster igen blev optaget. Et Par Gange kom Mor paa Besøg hos sin Faders Kusine Louise Blicher, der gift med Amtsforvalter Leuning boede i Nykøbing paa Falster, og derved kunde hun nok faa Løjlighed til at se sin Kæreste. For mig er det, som usynlige Skæbnetraade stadig har ført baade vore Bedsteforældre og vore Forældre i de unge Aar til Forbindelse paa Falster, og fra Hjemmet paa Næsgaard, der voksede ud deraf, er igen mange Traade spundet videre.

Det var en lang og besværlig Rejse fra Middelfart til Nykøbing. Fra Slagelse foretoges den i Dagvogn. Meget godt beslaaet med Penge var Mor ikke. En venlig Herre havde lagt Mærke til den unge Pige, og bød hende under Rejsen paa The, men hun afslog Tilbuddet med „Nej Tak“, da hun syntes, det var for flovt at tage imod. Hos Familien Leuning befandt hun sig godt, blev gode Venner med Sønnen Kristoffer Leuning, den senere Rektor ved Borgerdydskolen i København, i hvis Skole Far og Mor senere sendte deres Søn Albert.

Fra Nykøbing til Ourupgaard er der 5—6 km. En enkelt Gang var Mor paa Ourupgaard, der fortælles da, at Etatsraadinden under et saadant Besøg skal have sagt til Mor, at hun vilde ønske for hende, at hendes Mand, naar hun blev gift, ikke vilde faa saa travlt som hendes Mand. Men naturligvis blev det oftere Forvalteren, der kom til

Nykøbing, Etatsraaden syntes vist for ofte, i hvert Fald berettes der om, at en Aften tog han Far med paa en Tur ud i Markerne, Ourupgaard er paa ca. 1200 Tdr. Land, saa det kunde ikke blive nogen kort Tur. Men da Turen var forbi, sadlede Forvalteren som sædvanlig sin Hest og red til sin Hjertenskær. Overfor en saadan Udholdenhed gav Etatsraaden op, han strittede ikke mere imod. Ret hurtigt var Far sikkert kommen til at indtage en ret selvstændig Stilling, og det fortsatte videre Samarbejde som Forvalter paa Ourupgaard i 4 Aar, og det efterfølgende Ophold som Bestyrer paa Sæddingegaard paa Lolland, der i 1869 blev købt af Tesdorph, vidnede jo om hans sikre Tro paa Far som en brugbar Mand.

Der foreligger fra Fars Haand et sidste Brev til hans Søster Marie fra Ourupgaard i 1868. I det skriver han: „Vore Trængsler med at faa Henriette anbragt er jo nu til Ende, og det er jeg rigtig glad over, det bliver nok godt for hende, det bliver underligt ikke at skulle se hende i Middelfart.“ Her hentydes aabenbart til Mors Ophold paa Valsøllille. Og saa følger Udtalelsen om: „Det underlige i, at jo ældre man bliver, desto mere levende træder Minderne om saa mange Smaating fra Hjemmet frem for een, og desto mere glæder man sig over dem,“ og saa nævnes adskillige Smaating som: „Retten til at bestemme, hvad vi skulde have paa vor Fødselsdag, og at det altid blev Grynssuppe og Pandekager. Hils dine Rollinger fra Morbror,“ og Brevet slutter med: „En god Hilsen til eder alle fra din egen Broder Albert.“

Naar dette Brev nævnes her, er det, fordi det i sin Helhed, sammen med de andre Breve der er nævnt, giver et Billede af Far, fra han i 1860 kom paa Landbohøjskolen, og Aarene igennem til han nu i Glæde over Minder ogsaa de alvorlige og tunge, er fuld af Haab om en lykkelig Fremtid, hvor han kan faa Lov at bygge sig et Hjem med hende, der har faaet ham til, som han skriver det i Brevet: „næsten at glemme at skrive til sin gamle Mor“.

At der nu er andre at skrive til, lader han formode, men gennem de førnævnte Breve fra Januar 1870 til først i Maj det sidste afsendt 6 Dage før deres Bryllup, faar man et godt Billede af hans Omsorg og Kærlighed for hans Moder, som hans Følelser og Ansvar overfor baade sin Svigerfader og Slægten i det hele. At han ogsaa har holdt sin Forlovede underrettet om adskilligt af det, der vedrørte hans Arbejde, viser bl. a. følgende Bemærkning i et Brev, dateret d. 5. April 1870: „Saa du har faaet læst i min Gødningshistorie. Den interesserer dig vist levende? Ja, den er nu slet ikke saa gal alligevel.“ Her kan følgende Beretning sættes ind, som da Far, snart efter at de var bleven forlovede, sendte Mor sit Billede i fuld Landmandsdragt, med lange Støvler, stort Halstørklæde, tyk Landmandskofte og Kasket, for at den-

Far som Landmand
fra hans Ourupgaardtid

ne Mundering skulde forskrække den unge Doktordatter, men den gjorde det altsaa ikke.

Fars og Mors Bryllup og Hjemmet paa Sæddingegaard paa Lolland.

I Vinteren 1869—70 købte Etatsraad Tesdorpf Sæddingegaard ved Rødby paa Lolland, det var en meget forsømt Gaard men med gode Jorder, og Tesdorpf ønskede at faa Gaarden sat i Stand (Se „En dansk Landmands-Gerning“). Igen bliver det Far, Tesdorpf har Brug for, nu som Bestyrer paa Gaarden, og dermed bliver der aabnet Mulighed for, at de unges

Bryllup kan staa. I Brevene skildres de lyse Forhaabninger, der nu aabner sig for dem, og morsomt fortælles om de Bryderier, der følger med at skulle gaa ind til at sætte en gammel forfalden Gaard i en saadan Stand, at den kan afgive en blot nogenlunde præsentabel Bolig for at kunne tage mod den unge Frue. Hvert Brev i disse Maaneder bringer Bud om, hvor langt fremme man nu er kommen med Forberedelserne. Vinteren lægger Hindringer i Vejen for, at Haandværkerne kan komme til. Der skrives om Stuernes Indretning, Møblernes Placering, Havens Istandsættelse, Indkøb og Slagtning og alt det meget, som den nye Bestyrer nu maa tænke paa og tage sig af, og sidst i April er det kommen saa vidt, at han maa bede om Udsættelse af Brylluppet en Uge, skønt Dagen forlængst var bestemt til d. 11. Maj, det passede ikke i Middelfart, der kommer Besked, at nu kan det ikke ændres, og telegrafisk meddeler Bestyreren tilbage, at han tager Udsættelsen i sig igen, og Brylluppet blev d. 11. Maj.

Det var under lidt vemodige Forhold, at Mor skulde forlade sit Hjem, ikke et Aar efter, at hendes Moder og Søster var døde, men det blev et kønt og livligt Bryllup. Der fortælles ogsaa, at da Doktoren skulde føre sin Datter op i Kirken, kom der Bud efter ham, det passede jo ikke saa godt. Der gik saa Bud til en anden Læge, men der blev svaret, at han var til Kirke for at se paa det unge Par, han blev saa hentet og maatte altsaa give Afkald paa den Oplevelse.

Naturligvis blev det Husets gode Ven, Pastor Melbye, der holdt Brudetalen og viede de unge. Mottoet for Talen var: „De findes til Lykke, som yndes“, i Sange og Rim er disse Ord ofte senere brugt ved forskellige Lejligheder, de danner f. Eks. Omkvædet i Sølvbryllupssangen fra Søsteren og Veninden Julie til mine Forældre: „I Vaar-nattens Timer de drog over Ø.“

Den smukke Vielsestale findes i det af Ludvig Schrøder udgivne Mindeskrift over Melbye, hvor ogsaa Talerne findes ved min Morfaders og Søsteren Maries Begravelse.

Fars Forlover ved Brylluppet var hans Families gode Ven Frederik Barfoed, ligesom ogsaa Mors Morbroder Kristian Mantzius var med, fra Odder kom Fars Moder og Søstre, og Bryllupsglæden hos de unge Mennesker kastede Glans over Dagen.

Den lille Hanne Tybjergs Skaal, dengang 6 Aar gammel, blev udbragt af hendes Morbroder Albert, idet han nævnte hende som Anledningen til, at han fandt sin Henriette.

Frederik Barfoeds Sang: Syng min Sjæl Gud Herrens Lov (trykt i Slægtsbogen, og skrevet 10 Aar før til den ældste Skærsødatters Bryllup paa Skærsø (Dorothea la Cour, gift med Anton Sigumfeldt)) blev sungen, som ogsaa andre Sange deriblandt en af Jens Karstensen: „Svunden, ja svunden er Tiderne mange.“ I en munter Sang med Melodien: „Du brave Landskrona“, siger Selskabet Tak for Mad med Omkvædet: „saa gælder det at holde Tonen, saa pænt som sig bør, vor brave Hr. Vært, vi dig gør vor Honnør.“

Og saa gaar Turen for de unge nygifte til eget Hjem paa Lolland Rejsen gik med Bane til Nyborg, hvor der blev overnattet, derfra næste Morgen til Ringsted og med Vogn til Vordingborg, sejlede herfra til Gaabense, det gamle Overfartssted paa Falster, og der holdt Vognen, der over Guldborg skulde føre dem til det nye Hjem.

Men hvorfor ikke igen lade Vævens Billeder tale:

Foraarsnatten er saa lys og stille,
lifligt lyder Nattergalens Trille,
mens de kører mod det nye Hjem.
se, hvor Poplen rejser sig gigantisk,
Maanen — den gør Lolland selv romantisk,
i den lyse Dæmringsskær fremstiger
Kærlighedens gyldne Trylleriger,
did gaar deres Vej.

Og næste Billede:

„Et Rap af Pисken Hestene faar,
og saadan naar vi til Sæddingegaard.“

Og hør saa videre, hvad de gaar ind til:

„En gammel Kasse hjemsogt fælt af Rotter,
der hvert et Angreb, hver en Fælde spotter.
Man siger, at la Cour med et: „Tag jer i Vare,“
tilkasted dem sin Handske.
Men Rotterne, de misforstod ham ganske,
de aad den bare.

At der snart bliver anden Skik paa det inde som ude, kan Vævens Billeder ogsaa vise. Rotterne maa fortrække:

„Thi med den unge Frue, der rykker ind en Hær af Alfer smaa,
 som spreder Hygge i den store Stue,
 i Haven gør Violer Plænen ganske blaa.
 Og Dagen lang, vort unge Par sig bruger ret,
 hun inde — han ude, hvilken Masse Hvede,
 der avledes paa disse Marker fede,
 i disse gyldne Aar, da Jordens Bonitet er,
 forbedret ydermere, ved Chiles graa Salpeter.“

De unge begynder med frisk Mod. Tesdorpf var en Foregangsmand paa alle Omraader af Landbruget, og Gaarden skulde rigtig bringes under Kultur. Hvordan dette skete i de 7 Aar, Far og Mor var paa Sæddingegaard, berettes der om i „En dansk Landmandsgerning.“

Der kom i disse Aar paa Lolland mange unge Mennesker hos dem som Landvæsenselever. Mange af disse blev deres gode Venner, og de unge Landmandsfolk gjorde ogsaa, hvad de kunde for at paakalde deres Interesser paa Omraader, der laa udenfor det faglige. De tilkaldte Foredragsholdere — Foredrags- og Ungdomsforeninger var der dengang ikke noget, der hed —. Ludvig Schrøder fra Askov, som Far, mens han som Soldat laa paa Fyn, havde set og hørt som Feltdegn, har saaledes talt hos dem for deres unge — Mors Svoger, Kaptajn Rasmus Hansen, der dengang var Forstander paa Ryslinge Højskole, kom der ofte sammen med sin Forlovede, Moster Julle. Modsætningerne mødtes i dem, hun som før nævnt sprudlende fornøjelig og livlig, han mere tør og filosofisk. Hans Foredrag for de unge Mennesker fandt ikke altid Genklang hos dem, Øjnene faldt let i efter en travl Dags Landmandsarbejde, men der berettes om, at det imponerede Far og Mor en Del, at Fars Fætter, Peter la Cour fra Skærsø, der senere ejede Holmegaard ved Nakskov, paa Trods af at han undertiden sov under Foredragene, bagefter smukt kunde takke Foredragsholderen for det tankevækkende Foredrag.

Og de aandelige Interesser, som de unge Folk fra deres Hjem var præget af, faldt ikke i Søvn hos dem. Lolland havde ikke Ord for at være et Sted, hvor dette brændte stærkest paa, men hvor der er Trang og Villie til at søge til Kilder, man har faaet i Arv fra Barndom og Ungdom, der kan de ogsaa bane sig Vej, og dette blev ogsaa Tilfældet for Far og Mor i deres Sæddingegaardtid, som det ogsaa blev det, da de kom til Næsgaard.

Den kendte Politiker og tidligere Minister D. G. Monrad, var paa

den Tid Biskop paa Lolland-Falster. I Egenskab af det sidste fik han med den Sag at gøre, at de unge tilflyttede Landmandsfolk paa Sæddingegaard løste Sognebaand fra deres Sognepræst Trojel i Sæddinge, og ønskede at komme til Pastor Løve i Fuglse. Som de første Sognebaandslødere paa Lolland-Falster vakte det en Del Opmærksomhed og nogen Fortrydelse hos den mere konservativt indstillede Del af Gejstligheden, f. Eks. hos Provsten Bluhme, som skrev til Pastor Barfoed (Immanuel Barfoed i Vaabensted, Halvbroder til min Farfader), „at hans unge Slægtninge vist maatte være hildet i donatistiske Vildfarelser“. Da Pastor Melbye hørte dette, morede han sig meget derover. Biskop Monrad var derimod meget interesseret, med baade Lune og Glæde fortalte Mor gerne om, naar de traf Biskoppen. Han var altid elskværdig og galant mod hende, ved en Middag drak han et Glas med de første Sognebaandslødere i Stiftet, og ved et Landemode, hvor de ogsaa var mødt, tog han Mor til Bords fremfor Provstinderne og Præstefruerne, hvad sikkert ikke har passet. At Biskoppen sikkert ikke har kedet sig i den unge Kones Selskab, behøver man vist ikke at tvivle om. „Kvindelig og fin hun ved et festligt Bord, ved saa vel at føje sine Ord,“ det er igen Veninden og Søsteren (Moster Julle), der siger det.

Og hvor der var noget godt at hente, der maatte de være med, det blev til Besøg i Vaabensted Præstegaard, det blev ofte til lange Kirketure i Nysted for at høre Pastor Kristiani, man tager ikke paa en ca. 20 km Kirketur Julemorgen, uden der er noget, man maa være med til at faa Del i. Paa en af disse Nystedture mødte de Biskoppen, som jævnlig tog ud og overværede Gudstjenester uden at have anmeldt sin Ankomst. Til Pastor Barfoed bemærkede han da senere: „Deres Slægtninge paa Sæddingegaard er snart en historisk Mærkværdighed, de løser Sognebaand fra en Præst til anden, og hører en tredie . . .“.

De unge Folk fik i de 7 Aar, de levede paa Sæddingegaard, mange Venner, foruden blandt Præster ogsaa blandt Lærere og Egnens Landmænd.

En Lærerfamilie stod dem særlig nær Lærer Jepsens i Fuglse. Da der i 1898 paa Næsgaard efter Overlærer Mortensens Død skulde vælges en ny Mand i Stedet, blev paa Fars Foranledning Lærer Jepsens Svigersøn, daværende Konsulent H. J. Rasmussen, indstillet til Pladsen og fik den, og han fortsatte efter Fars Død først som Inspektør, senere som Forstander paa Skolen. Lærerens Datter, Kristine Jepsen, rykkede altsaa ind som Overlærerfrue paa Næsgaard. Mor blev for hende som for saa mange andre paa mange Omraader en god Raadgiver og moderlig Veninde.

Blandt Egnens Landmænd maa især to Navne nævnes, Forpagter Bokkelmann paa Nørregaard ved Saksjøbing og Forpagter Plesner,

Knuthenlund. I deres Ungdomsaar havde de begge haft Tjeneste som Forvaltere under Tesdorpf paa hans Gaarde, og nu mødtes deres og Fars Veje igen. Begge blev de Fars og Mors meget gode Venner Livet igennem.

Sæddingegaard ligger 12 km fra Stranden Nord for Rødby Fjord. Der var fladt og ingen Diger. I 1872 kom Stormfloden i November Maaned og satte ind med stor Kraft. Mor fortæller om den stærke Storm, der efter Middag satte saa stærkt ind, saa hun pludselig udenfor Havegærdet saa et bølgende Hav. Hendes Mand var ikke hjemme, hun ventede ham, og da han kom, maatte han hjem ad en Bagvej, selve Gaarden undgik dog at blive oversvømmet, men for hele Landet især for de sydlige Øer, stod Stormfloden i 1872 — ogsaa for mig som Barn gennem Beretningerne om de Ulykker, den voldte, — som en gruopvækkende Katastrofe. At den maa have gjort et stærkt Indtryk paa dem, der oplevede den, er selvfølgeligt.

Der kom i Hjemmet tre smaa Dreng og en lille Pige til Verden, mens Far og Mor havde deres Hjem paa Sæddingegaard. Den ældste Søn blev opkaldt efter sin Farfader, Peter Christian la Cour, og den Mand, hvem Far skyldte saa meget Etatsraaden paa Ourupgaard, var blandt dem, der stod Fadder til den førstefødte. Skuespiller Kristian Mantzius skulde ogsaa have staaet Fadder, men de unge Forældre turde ikke rigtig løbe Risikoen at bede de to Herrer sammen saa vidt forskellige i Temperament og Natur, som de var. Den ældste lille Pige fik sin Mormoders Navn Juliane Johanne. Under vemodige Forhold blev hun født Juleaften 1875, to Dage før var den næstældste lille Dreng, Aage, død af Hjernebetændelse 3 Aar gammel, men saa meget større var Glæden over den lille Pige, hvad den Kone, der passede Mor smukt gav Udtryk, da hun sagde til hende: „Husk nu, der er to Liv, der skal reddes.“

Et Brev fra 1871 fra Far til hans Moder i Odder giver et godt Billede af Hjemmet, de skabte til Glæde og Gavn for dem selv som for andre. Der fortælles heri først om Skuffelsen over ingen Julepost at have faaet før anden Juledag paa Grund af den forsinkede Postgang forarsaget af den strenge Vinter, „men“, siges der, „Gud ske Lov vi havde det velsignet og rart inden Døre.“ Derefter berettes følgende. „Maskinen (En stor Messing-Temaskine til varmt Vand) blev vi saa grumme glad over, det var rart at se den igen, den minder ogsaa om det kære, gamle Hjem. Det var lidt uheldigt, at vore Lærlinge Juleaften kom og overraskede os med en Maskine, dog, da den var købt i Maribo, fik vi den let byttet og fik en Svingkedel i Stedet for, som nu skal bruges ved mindre Højtideligheder og Maskinen kun ved de større. Du ser altsaa, kære Mor, at vi er godt forsynet. Henriette er

grumme glad ved begge Dele og har nu lidt at pynte op med paa vor Buffet, hvilket hun jo nok holder af.

Vi havde Maskinen første Gang i Brug i Fredags, da vi havde nogle Folk fra Sæddinge, som vi kommer noget sammen med, heroppe. Det var jo den gamle Højtidsdag d. 30. Dec., og 18 Aar siden du og Fader fik Maskinen i Nimtofte, vi syntes, det var morsomt, at den ogsaa kunde blive indviet den Dag.“ Brevet fortsætter saa: „Ja, vi havde det rigtigt godt i Julehøjtiden, og det blev saa lifligt at mærke, at Gud Fader giver os Naade til her i vort eget lille Hjem at holde Jul efter Evne og samles om det lille Jesusbarn. Vi talte ofte om Juletiden i Barndomsdagene i vore Hjem, og synes, vi ikke noksom kan skønne paa, vi har saa mange lyse og venlige Minder derfra, og vi vil saa gerne selv holde Jul paa samme Maade som dengang. Juletræ havde vi som sig hør og bør, og det var meget fornøjeligt. Vi havde alle Folkene inde og se paa det og sang lidt omkring det, og det var rart at mærke, at de var glade ved det. De fleste havde aldrig set Juletræ før. Anden Juledags Aften havde vi Husmandsbørnene heroppe og havde Træet tændt igen, og det hele gik fornøjeligt og rart til. Og varmt Øl fik vi efter gammel Skik Jule- og Nytaarsaften om Middagen, det syntes jeg hørte til og — (her bruges et efter Nutids Sprogbrug lidet anset Ord men et, som Far brugte i Brevene fra deres Forlovelsestid) — Kællingen var ogsaa saa flink at opvarte dermed, endogsaa med en stor Brødskorpe deri. Ellers lever vi mest for os selv, ja, det er sandt, vi var til fin Middag paa Nøbølle tredie Juledag, men kedede os saa smaat. Det gaar ellers hedt til mellem dem og os. Vil du takke Sofie for Tøflen, den hænger over min Seng, men jeg kommer dog vist til at flytte den, da jeg jo derved kommer under Tøflen, og det er dog lidt flovt, og Henriette mener, den burde hænge over hendes Seng for at betegne Forholdet korrekt. Vi saa forleden : Avisen, at Otto Møller er bleven Præst i Gylling, der er da Fryd paa Færde, kan jeg tænke, og det er jo en stor Triumf for det Parti der paa Egnen, som vil Liv og Lys. Vi skulde have saadan en Mand herover paa Egnen, det er saa grueligt smaat i alle Henseender. Men vi er dog alligevel glade over, at vi har Pastor Løve her, som er en rigtig rar og hjertelig Mand.“ Brevet slutter med: „Lev vel, kære Moder, Vorherre holde sin Haand over dig og os alle, du være paa det hjerteligste hilset af din egen trofaste Søn, Albert.“

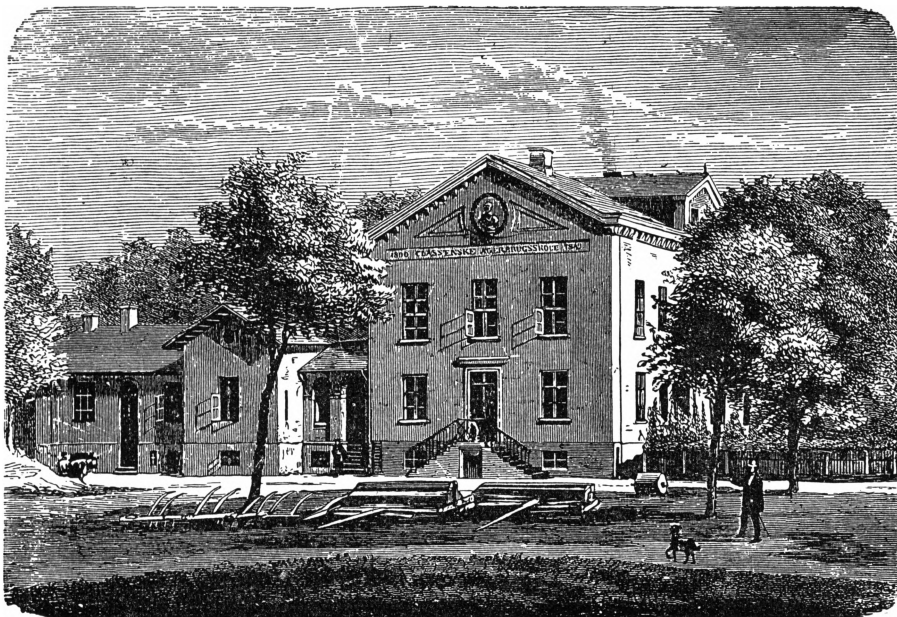
En god Maaned efter døde Moderen, men Sønnen naaede dog trods den strenge Vinter at se til hende nogle Dage. Brevet viser et godt og smukt Forhold mellem Moder og Søn, for Fars Børn, der aldrig fik den Oplevelse at kende deres Bedsteforældre paa hverken Mors eller Fars Side, er det godt, at Brevene kan tale.

Aarene paa Sæddingegaard har sikkert været rige Aar for Far og

Mor. Far stod jo endnu, mens de var der, i Tjenesteforhold til Tesdorpf. Hvor megen Andel, han har haft i, at hans Bestyrer efter 7 Aars Forløb flyttede, kan der gisnes om (se „En Dansk Landmandsgerning“), men i en Del af Fars førnævnte Breve til Mor i Vinteren 1870, kommer der ofte Bemærkninger om Etatsraaden; af disse faar man et godt Billede af hans mangeaarige Principal, og hans igen til hans Medarbejder. Den 1. April 1870 skriver han saaledes fra Sæddingegaard til Mor: „Ja, nu sidder jeg her og skriver herfra. Jeg kunde vel nok fortælle dig en hel Del, men videre lysteligt bliver det nok ikke, thi her ser rigtignok forskrækkeligt ud, det værste Griseri jeg har set. Men det tegner til at kunne blive ret godt, og saa faar vi trøste os med det, at „det hele er en Overgang“, sagde Ræven.

Det var lidt underligt at tage bort fra Ourupgaard, hvor jeg jo i Grunden har haft det godt i de 4 Aar. Jeg maa være rigtig glad for dem og takke Vorherre for, hvad de har bragt mig. Etatsraaden var saa grumme flink mod mig lod mig saa godt mærke, at han har lidt tilovers for mig. I Søndags var en Del samlede paa Ourupgaard til Middag af de Folk, jeg nærmest har haft med at gøre Forpagtere og Forvaltere, og der drak han meget pænt min Skaal, og bad mig hilse dig, saa jeg blev helt varm om Hjertet ved det. Han er helt flink, den Gamle, og jeg kan nu godt forstaa ham.“ I et senere Brev fortæller han, at han har været paa Besøg paa Ourupgaard og skriver: „Jeg var paa Ourupgaard i Paasken, det var helt morsomt at komme der igen, da Folk var glade ved mig. Forsberg (Fars Efterfølger) gaar det ikke godt med, i Grunden er han vist en flink Fyr, og hans Dygtighed troede jeg godt om, men hvad jeg saa derovre nu, synes jeg rigtignok ikke om. Etatsraaden har gruelig travlt viger ikke fra Marken og er med i alt, og naar han ikke kan faa ham vænnet af med det, saa er det rigtignok galt, og saa skaber han sig selv en ubehagelig Tilværelse. Du kan tro, det var løjerligt for mig at gaa der og se paa og tænke, at der skulde det være saadan og der saadan. Anden Paaske-dag var jeg paa Nøbølle, Frederiksen havde bedt mig derom. Schrøder fra Askov og hans Kone var der, og det var morsomt at tale med dem. Det var en prægtig lille ravjyds Søn, de havde med sig.“

I andre Breve omtaler Far Tesdorpf's Besøg hos dem paa Sæddingegaard med Udtalelser, der vidner om, at Etatsraaden gerne gjorde disse Besøg. Far nærrede alle Dage stor Hengivenhed og Ærbødighed for Etatsraad Tesdorpf; det smukkeste Vidnesbyrd herom er hans Nekrolog over hans gamle Principal, da han i 1889 døde. (Se En Dansk Landmandsgerning). — Men Teltpælene skulde altsaa flyttes for mine Forældre, for at de kunde naa frem til den Livsgerning, det blev dem forundt at udføre i deres andet Hjem.

Næsgaards gamle Hovedbygning

Hjemmet paa Næsgaard paa Falster.

Paa Østsiden af Falster laa den Classenske Agerbrugsskole Næsgaard.

Det var Generalmajor Johan Frederik Clasen, der i 1768 kun 19 Aar gammel erhvervede de værdifulde falsterske Godser Corselitze og Carlsfeldt for 125,000 Rd., og i sit Testamente bestemte han, at der skal tages Sigte paa „Oprettelsen af et Seminarium for Agerdyrkere eller en Agerbrugsskole“; samme skal bestyres af en „Professor i Agerdyrkningen, der bør besidde grundige Indsigter i Naturlæren, i Botaniquen, i Chymien, i Geometri og Mechanique.“

Da Generalmajoren i 1792 døde, havde han i Testamentet bl. a. udnævnt sin 13 Aar yngre Broder Peter Herslev Clasen til Eksekutor i Boet, og det blev da denne, der fik ført Broderens Tanke ud i Livet sammen med andre af den afdøde Broder udpegede Mænd. Ved Hjælp af de rigelige Pengemidler, der stod til Raadighed, opførtes i 1799 den Bygning, der blev det første Sted her i Landet, hvor Testators Tanke blev omsat i Handling ganske vist noget ændret, da der skulde gaa et halvt Aarhundrede, før Tiden var bleven moden til, at Bondestanden kunde indse Betydningen af Skolens Formaal, der er: „At bibringe Ynglinge af Bondestanden de Kundskaber og Færdigheder, som fornemmelige ere dem nødvendige med Hensyn til deres tilkommende Virksomhed som Jordbrugere.“

Den classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard, som Navnet blev, da Skolen d. 1. Juni 1849 modtog sit første Elevhold af 9 unge Bønder sønner, skulde i 1877 have en ny Forstander, da Skolens daværende og første Forstander, Niss Christian Fangel efter eget Ønske trak sig tilbage.

En Dag paa Sæddingegaard faar Mor pludselig Besøg af en ældre sirlig klædt Herre, det var Førstelærer Lacoppidan fra Næsgaard, der vilde over og aflægge et uanmeldt Besøg paa Sæddingegaard for at faa et Indtryk af Familien. Far og Lacoppidan havde før truffet hinanden paa Falster, hvormegen Forbindelse der var mellem det, og Lacoppidans Besøg paa Sæddingegaard, kan der gisnes om, men Mødet blev i hvert Fald Indledningen til et nært Samarbejde og et smukt Venskab mellem de unge og den ældre Lærer ved Skolen. For det blev saadan, at Far til Maj 1877 fik Stillingen som Forstander paa Skolen. Pladsen var ikke let at besætte, der fordredes en Mand, hvor Praksis og Teori forenedes, og der er vel ingen Tvivl om, at det nære Samarbejde med Tesdorpf i Aarene paa Sæddingegaard havde udviklet Far meget, ligesom der vel heller ikke er Tvivl om, at Tesdorpf har haft en Finger med i Spillet med at anbefale hans mangeaarige Medarbejder til Pladsen, da Fideicommissets Direktør, P. H. Clasen, skulde antage en ny Forstander. Og saa flytter da altsaa Familien i Foraaret 1877 fra det flade Lolland til Falster, hvor i hvert Fald den Del af Øen, der hører til Næsgaard og dens Omegn, ikke er fladt men smuk med Skov, Strand og stærkt vekslende Terræn. Tre Smaabørn følger med til det nye Hjem og desuden to unge Mennesker, den 24-aarige Magdalene Rasmussen, der i to Aar havde lært Mejeribrug paa Sæddingegaard og nu paa Næsgaard overtog Stillingen som Husjomfru og Mejerist Andreas Barfoed, Søn af Præsten Immanuel Barfoed i Vaabensted.

Men hvordan som Barn af dette Hjem give et hverken for lyst eller mørkt Billede af det.

Jeg vælger at lade Spolen snurre og Bommen slaa og lade Vævens Billede tale og kalde frem et rigtigt og træffende Billede:

Næsgaard.

En Skole for Landmænd, en Mønstergaard,
her er la Cour paa sin Hylde kommen,
her lyder myndigt i Gaarden hans Brummen,
her han som Foredragsholder staar.
Ja, vidt om Land hans Rygte gaar,
ved hvert et Dyrskue fælder han Dommen,
og hvad der maa imponere enhver,
tænk, han er Stats-tyre-skue-kommissær.
Fruen virker mere i det stille,

har dog ikke mindre at bestille
 punktlig styrer hun det store Hjem,
 hvor en talrig Børneflokk er vokset frem,
 maa end mangt et mødigt Skridt hun vanke
 alt og alle har hun i sin Tanke,
 trods al Travlhed skal ej let man finde
 mer mild og gæstfri en Værtinde.

Det blev i 29 Aar, at Far og Mor fik deres Hjem paa Næsgaard, og det blev her, de udførte deres egentlige Livsgerning. Ogsaa her vekslede Lys og Skygge som altid her i Livet, men de elskede den Gerning, de havde viet deres Kræfter, og det blev efterhaanden saadan for dem, at Næsgaard var som deres eget, de forstod fuldt ud deres Gerning som den tjenende under Fideicommisset og havde ikke gjort det anderledes, om det havde været deres eget.

Det var en alsidig Gerning, Far og Mor gik ind til, for Fars Vedkommende stort Landbrug med vidt forskellige Marker, Moser og Inddæmninger (Noret med Færgegaarden), stort Kreaturhold, bl. a. stort Faarehold, eget Mejeribrug indtil de sidste Aar, naar dertil kom Skolevirksomheden med daglige Timer paa Skolen vil det forstaaes, at der har været nok at sætte Hænder og Tanker i.

Andet Sted er i Anledning af 100 Aaret Fars Landmandsgerning beskrevet af hans Svigersøn, min Mand J. Kr. Madsen, der baade som Lærling hos ham i to Aar, derefter som Mejerist og senere som Fars Hjælper ved Kvægkonkurrencen i Lolland-Falster fik mangeaarigt Kendskab til denne Side af Fars Liv. Der skal derfor ikke gaas nærmere ind paa dette, men det skal nævnes, at det praktiske Arbejde var Fars Lyst, han havde jo været paa store Gaarde, og der er ingen Tvivl om, at det var ham en Fryd at se, naar hele Styrken, Lærlinge, Husmænd og Koner rykkede ud, og der blev Gang i Arbejdet. Hvor passede vi Børn paa at faa dette Sceneri med, saa ofte det kunde lade sig gøre i Ferietiderne, naar Skolen ikke forhindrede det. Billedet af en Høstdag, hvor Forstander og Forvalter med hele Gaardens Arbejdsstyrke er samlet, blev da ogsaa Bordkortet til Festmiddagen ved Næsgaards Skoles 100 Aars Jubilæum i 1899. Naar alle saa havde faaet deres Besked, spredtes de hver til sit, og den store Gaardsplads blev tom. Som oftest kom saa Staldkarlen med Hesten, og det blev saa en Ridetur rundt i Markerne, inden Far Kl. 9 sammen med Mor, Børnene og eventuelle Gæster fik sin Frokost.

Skolen paa Næsgaard havde sit eget Præg skolemæssigt set. Det var et to-aarigt Kursus med en ældste og en yngste Klasse med 9 Elever i hver. Efter Afgangseksamen i April kom et nyt Hold i Maj. Eleverne skiftede med Skole og praktisk Arbejde hver Middag, saa-

ledes at hver halve Dag var Skole og omvendt. Yngste Klasse havde Grundfagene og de elementære Fag, i disse underviste en yngre Lærer Andenlæreren. Til at begynde med var det en Seminarist, senere blev det en Landbrugskandidat. Denne førte samtidig Gaardens Regnskab. Ældste Klasse undervistes dels af Far dels af Overlæreren. Fars Fag var Agerdyrkningslære, som det dengang kaldtes. Overlæreren tog sig mest af Skolens Arbejde, og Far havde i de skiftende Overlærere gode Lærerkrafter og Medhjælpere, og han havde vist Evne til at lade dem arbejde selvstændigt og dog i Kontakt med, hvad Skolens og dermed Undervisningens Formaal var.

Et meget nært Samarbejde blev der mellem den nye og unge Forstander og den ældre og øvede Førstelærer Lacoppidan, der hidindtil ene havde haft den teoretiske Side ved Skolens Undervisning.

I Bogen om „Den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard“, som Far skrev i Anledning af Skolens 100 Aars Jubilæum i 1899, omtaler han ogsaa Lacoppidan og skriver her: „Lacoppidan havde grundige teoretiske Kundskaber og praktiske Erfaringer indsamlet under vanskelige forskelligartede Kaar og dertil kom, at han med sit livlige Sind og sin gode Forstand saa sundt paa de fleste Forhold indenfor hans Virkekreds. Dette maatte afgjort skaffe ham Indflydelse baade paa Eleverne og de mange andre, han kom i Berøring med, og han bidrog afgjort i høj Grad til at hæve Skolens Anseelse.“ Far beretter videre, at Lacoppidan paa Landhusholdningsselskabets Opfordring udgav sin bekendte Agerdyrkningslære, og det blev dette Fag, som Far ved Lacoppidans Afrejse fra Skolen i 1879, overtog, og dette Fag beholdt han gennem hele sin Forstandertid. Far har sikkert ved Lacoppidans Fratræden sat en Del ind paa, at faa det skolemæssige ændret, saa Agerdyrkningslæren kunde blive hans, det fremgaar tydeligt af hans Udtalelser i førnævnte Jubilæumsbog, naar han siger: „at det blev ordnet saaledes, at Overlæreren (det var Førstelæreren) helt overtog alle Husdyrfagene, som derved kunde gives en væsentlig Udvidelse, mens Agerdyrkningslæren ret naturligt henlagdes under Forstanderen, hvilket ganske sikkert i det hele viste sig at være en meget heldig Forandring, idet det derved absolut blev lettere at bringe Lærlingene til at reflektere over, hvad de arbejdede med i Praksis.“

Mange af Fars gamle Elever vil vist kende det tilgrundlæggende for hans Undervisning i Bestræbelserne for at faa Praksis og Teori til ikke at være Modsætninger. Om Far egentlig var i Besiddelse af pædagogiske Evner som Lærer, maa hans gamle Elever aflægge Vidnesbyrd om. Et saadant lyder f. Eks. fra Nr. 15 Lærling 1900—02 Næsgaardbogen 1927 Side 37 (G. Lind): „Forholdet mellem de overordnede og Lærlingene var næsten altid godt. Forstander la Cour, den Gamle, som vi Lærlinge altid benævnte ham — var vel nok lidt af en Bulder-

basse men i Hjertet en god og forstaaende Mand. Vi havde dog stor Respekt for ham, han var, som en Mand her paa Egnen, der havde staaet under ham, da han var Forvalter paa Ourupgaard, udtrykte sig: „En streng men en retfærdig Mand“. Forstander la Cour var ogsaa dygtig, om end maaske en lidt gammeldags Landmand. Der avledes godt paa Næsgaard baade af Korn og Roer (se „En Dansk Landmands-Gerning“), men Markerne var slemt befængt med Ukrudt navnlig Tidsler et Forhold, Forstanderen ofte beskæftigede sig med og beklagede sig over i sine Foredrag.“

En saadan Udtalelse vidner om en helt rigtig Opfattelse af Far som Lærer, der er ingen Tvivl om, at det for ham gjaldt om, aldrig at vove sig teoretisk længere ud end han havde Bund under Fødderne, og det har sikkert givet en Tryghedsfølelse for hans unge Elever, som ikke har kunnet undgaa at paavirke dem i deres Følelse og Agtelse for ham. Samme Lærling fortæller muntert om Skolelivet paa Næsgaard: „Jeg tror ikke,“ skriver han, „der findes nogen anden Landbrugsskole, hvor Traditionerne er bleven holdt saadan i Ære som paa Næsgaard“. Og saa berettes forskelligt om disse, f. Eks.: „Naar Inspektøren — en Post, som Fædrene (2. Aars Lærlinge var Fædre, 1. Aars var Sønner af disse) beklædte efter Tur en Uge ad Gangen — om Aftenen paa Sovesalen havde dekretet: „Saa skal vi have Ro“, var det forbudt at mæle et Ord. Overtrædelse af dette som andre Forbud blev straffet med Bøder, hvis Beløb gik til en fælles Kasse, der blev anvendt til forskellige Fællesudflugter f. Eks. en Tur hvertandet Aar til Moens Klint“.

I den gamle Næsgaardsbygning, der i 1907 blev nedrevet for at give Plads for den nuværende større og mere moderne indrettede, var Lærlingenes Sovesal paa 1. Sal. Det var et stort lyst Rum, med Vinduer mod Syd. Bohavet var 18 Senge med en fastgjort Klap til at lægge Tøjet paa. Vaskerum, Paaklædningsrum og Opholdsstue, hvor Maaltiderne blev indtaget paa nær Middagsmaaltidet, laa i Stueetagen, Skolestuen ved Siden af Sovesalen.

Forstanderens Privatlejlighed var i Stueetagen, Dagligstuen (benævnt Salen) laa lige under Lærlingenes Sovesal. Naar vi om Aftenen sad samlede, morede det selvfølgelig os Børn og Unge at høre, naar det ovenfra lød: „Nu skal vi have Ro“, blev der det ikke, skottede vi til hinanden, om Forstanderen kunde holde sig og selv lade de unge Mennesker klare Justitsen. Kun en ganske enkelt Gang skete det, at Far blandede sig i den Affære.

Endnu skal blot nævnes, at samme Lærling ogsaa skriver: „En behagelig Side ved Livet paa Næsgaard var den daglige Skiften mellem Skolen og Arbejdet ved Landbruget. Naar man en raakold Eftermiddag havde gaaet og frosset bag Ploven, eller var dygtig snavset efter

at have kørt Sukkerroer, var det dejligt at faa tørt Tøj paa og sidde i en lun Skolestue om Eftermiddagen, ligesom det jo var meget rart at kunne sove lidt længere om Morgenen hveranden Dag og være fri for Staldtjeneste.“ — — —

Det var efter Nutidens Fordringer ikke luksuriøse Lokaler, der blev budt de unge Lærlinge; der var jo et Fideicommis, der skulde spørges hver Gang, der skulde ofres Penge paa Forbedringer inde som ude, og Far saa først paa det ude, men trods det blev Næsgaards 2-aarige Skoleophold for de fleste af de unge Bøndersønner, der i de 29 Aar, Far og Mor stod som Skolefolk der, af Værdi for dem, mere eller mindre selvfølgelig som den unge Mands Natur og Modtagelighed var.

Nulevende Proprietær F. Hjort Baagegaard ved Tommerup har i Næsgaardsbogen for 1940 skrevet en interessant og varmtfølt Artikel om „Det Classenske Firkløvers Betydning for vort Samfund“. I den kommer han ogsaa ind paa en Omtale af Far. Han havde godt Kendskab til Forholdene paa Næsgaard først som Lærling fra 1881 til 1883 senere som Mejerist fra 1883—85. Da Næsgaardselevforeningen paa hans Initiativ blev oprettet omkring Aarhundredeskiftet, blev han dens Formand og kom som saadan i mange Aar til den aarlige Eksamen paa Næsgaard. Hans Omtale i den nævnte Artikel vidner om Hengivenhed og Agtelse for mine Forældre som for Hjemmet og Gerningen som Helhed.

I Fars før omtalte Bog fra 1899 nævner han de mange Medarbejdere, der i Aarene fra 1877 til 99 var paa Næsgaard. Overlærerne S. C. A. Tuxen senere Forstander paa Malling Landbrugsskole, og Hans Mortensen faar en smuk Omtale, der viser det gode Forhold, der herskede mellem Forstander og Overlærer, et Forhold, der fortsættes med den sidste Overlærer, Far arbejdede sammen med den tidligere nævnte H. J. Rasmussen fra Lolland.

Men Virksomheden krævede mange andre Medarbejdere. Af Andenlærere var der i Fars Tid ialt 12 unge Mænd. Den sidste var Landbrugskandidat Johannes Jensen fra Bornholm. Han blev Hjemmets tredie Svigersøn, men Far oplevede ikke at se ham som saadan. Men desforuden var der af Hjælp ved det praktiske Arbejde Forvalter, Mejerist og Gartner, og en stor Stab af Husmænd med Fyrbøder, Forkarl, Staldkarl, Røgter i Kostald og Svinestald, Schæfer til at passe den store Faarebesætning og Kusk.

Til det indendørs Arbejde en stor kvindelig Stab fra den førnævnte Husjomfru og til en Flok af Piger fra Kokkepige, Stuepiger, Bryggerspige og Malkepiger.

Det var mange Mennesker at skulle færdes imellem, og Næsgaard „Gaarden“, som den i daglig Tale kaldtes blandt de mange Husfolk,

var jo Midtpunktet for de fleste af disse. I Omgangen med dem udviklede Far sig til at blive en myndig Mand. Han taalte ikke godt Modsigelser, og kunde jo ogsaa nok give en Omgang, naar han mente, det tiltrængtes. Hvor mange af hans Lærlinge, eller maaske mere hans Funktionærer blandt Forvaltere og Mejerister husker ikke, naar han blev ivrig, hans: „Men, Mand, Mand, dog“, og saa maaske en noget ubehersket Skylle, men det blev taget, derom vidner følgende Udtalelse, fremsat saa sent som i Februar 1940 af den tidligere Viceskoleinspektør Dr. phil h. c. P. Esben Petersen, der var Andenlærer paa Næsgaard fra 1893—95.

Henriette la Cour
f. Blicher

Han skrev i et Interwiev til Silkeborg Socialdemokrat i Anledning af hans 70 Aars Fødselsdag, og udtaler da om sit Ophold paa Næsgaard: „Det var en herlig Tid, jeg tilbragte der, og den la Cour'ske Familie kom til at betyde umaadelig meget for min Udvikling.“ I Meddelelse Nr. 23, som la Cour-Foreningen sender ud til sine Medlemmer, har E. P. paa Opfordring fra Foreningen yderligere udtalt sig og siger her, hvor meget det betød for ham: „at Døren for ham da han kom til Næsgaard, blev aabnet til et Hjem, som for ham syntes at være ganske enestaaende, alle vi, der kendte Forstander la Cour, og det gjorde hele den store Stab af Funktionærer, Elever, Tyende og Husmænd, vi vidste, at inde i hans Bryst bankede et varmt Hjerte, og at han intet hellere vilde end hjælpe og gøre godt. Hvor han mødte et af Funktionærernes eller Husmændenes Børn, havde han altid til Vedkommende et venligt Ord.“

Den efterlevende Slægt kan kun, naar vi i 100 Aaret for Fars Fødsel gerne vil drage Mindet frem fra Næsgaardshjemmet, være taknemlige for saadanne Udtalelser fra baade Lærlinge og Funktionærer. Vi erkender dem for at være sande og træffende, og det samme kan siges om Vidnesbyrdene om Mor.

Hun havde en sjælden Evne til at repræsentere ved de festlige Lejligheder, men fik ogsaa Tid til mange Besøg i Husmændenes og Funktionærernes Hjem, hvor Konerne altid satte megen Pris paa hendes Besøg. Naar der var Sygdom tilhuse, og de smaa Verdensborgere skulde komme, vidste man, at Fruen fra Gaarden var en sikker Gæst, og altid havde gode Raad og venlige Ord med sig foruden gode Ting for Ganen.

Jeg har flere Breve fra Mor, der viser, hvor deltagende hun var

for de mange Hjems Ve og Vel. Hun besad den gode Evne at kunne give et Ord til de mange forskellige Mennesker paa Næsgaard, der var over Mors Væsen og Fremtræden noget, der gjorde, at de mange, hun færdedes imellem, saa op til hende, og nærrede baade Respekt og Ærbødighed for hende. Hendes direkte Berøring med de mange unge Lærlinge var vel ikke stor — men trods det øvede hun en ikke ringe Indflydelse paa dem.

Et karakteristisk Træk er dette, berettet af førnævnte Lærling Nr. 15. Da de unge Lærlinge en Gang, hvad sjældent skete, og naar det skete, da vist uden Grund — for Kosten paa Næsgaard var god — havde klaget over, at Mælken til Aftengrøden var sur, duperede Fruen ganske de unge Mennesker ved først i et meget hurtigt Tempo at aflevere en lille velformet Tale, der endte med de Ord: „Nu drikker De den Mælk, og dermed Basta“. Og ikke en af de 18 Lærlinge fik Lejlighed til at indvende et Ord,“ slutter Beretningen.

De fleste af de unge Mennesker, der som Funktionærer tjente under Far, kom nærmere eller fjernere til at staa i Venskabsforhold til Far og Mor, det kunde vel nok til Tider være en lidt haard Skole at gaa igennem, men som forhenværende Lærling at avancere til Mejerist eller Forvalter, det var en Anerkendelse, for ikke at tale om med en god Anbefaling at blive opfordret til at tage paa Landbohøjskolen, og saadan gik det flere.

Fars Forhold til den store Stab af Husmænd og de faste Gaardens Folk, Kusk, Røgter og Schæfer giver han selv et godt Billede af, naar han i Jubilæumsskriftet skriver: „Skolen ligger paa et Næs, ret afsides og tildels borte fra Alfarvej. Dette har bevirket, at adskillige Strømninger, som ellers let bredes, har forplantet sig sent derud, og har haft ondt ved at holde sig — maaske den fri, friske Luft har bidraget noget dertil. Saaledes har der været gode gammeldags Arbejdsforhold. Der har været en støt og solid Husmandsstand, som har bibeholdt en pæn og værdig Stilling med Bibeholdelse af mange Skikke. Det har været et Særkende for Skolen, at Folk der bliver gamle i Gaarde.“ Og saa nævnes tre veltjente Veteraner, Jens Jørgensen (Jens Kusk), Hans Jensen (Schæferen), og Anders P. Jensen (Peter Røgter), „de vil af de allerfleste af Skolens gamle Lærlinge være kendt“, siger Far.

Hver havde de deres betroede Stilling, de arbejdede selvstændigt i Samarbejde med Forstanderen. Da vi, min Mand og jeg, havde faaet vort Hjem her i Jylland, fik vi en Sommer Besøg af Schæferen, nu havde han lagt op, og nu tog han sig en Tur ud i Landet for blandt andet at se til Forstanderens Børn. Senere fik vi sendt fra ham et Par af hans gode selvstrikkede uldne Vanter. I Noret og Færgegaarden under hans Færden med Faarene, havde han ofte Strikketøjet med.

Dette Bevis paa Trofasthed viser tilbage til et forstaaende Tjenesteforhold mellem Far og hans Medarbejdere. Og det samme kan gælde for de mange andre Husfolk, naturligvis ogsaa her i højere eller mindre Grad.

Saadan gaar de første Tiaar paa Næsgaard. De unge Folk vilde noget, de byggede et Hjem for de mange unge Mennesker og for den store Børneflok, der Aarene igennem voksede op deri. Det hele blev kædet sammen, ikke saaledes at forstaa at der intet Hjemliv blev for Børnene, men det hele følte, som hørte det sammen. Vi færdedes som Børn frit og naturligt blandt de unge Mennesker, vi fik Løgekammerater og Venner blandt Husmændenes Børn og deres Forældre, ogsaa Børnene fra Næsgaardshjemmet kan sige: „Fra hver en Krog, der myldrer Minder frem.“

Blandt Næsgaards Festdage var der særlig to, der lang Tid i Forvejen samlede Interessen om sig. Den ene var de to Eksamensdage i April, hvor det afgaaende ældste Hold Elever skulde slutte deres Studieophold med en Eksamen, og yngste Hold skulde tage første Del for saa at rykke op.

Fra Landbohøjskolen kom en af dennes Professorer, det var fra 1853 til 87 Professor B. S. Jørgensen. Far skriver om ham: „at han med sin varme Interesse for Landbrugets Udvikling, og med et sundt Blik overfor de fleste Forhold, fik en ikke ringe Indflydelse paa adskillige af Skolens Affærer, og ofte blev raadspurgt om ret vigtige Afgørelser.“ Han afløstes af Professorerne Segelcke, Maar, Westermann m. fl.

Fra Egnen mødte som Censorer flere af dennes kendte Mænd blandt Landmænd, Præster, Læger og Lærere. Ved den praktiske Prøve, som Lærlingene dengang maatte aflægge i Pløjning, Kreaturbedømmelse og Huggehusarbejde mødte i mange Aar flere af Bønderne fra Egnen, bl. a. Gdr. Reinholdt Bjerregaard, Sdr. Alslev, og H. P. Skytte, Vejringe.

At de tog deres Hverv samvittighedsfuldt vidner følgende Tildragelse fra en Eksamensdag om: Der skulde afsiges Dom over en af Lærlingenes Præstationer, og der falder da følgende Udtalelse fra den ene af de to Dommere til den anden: „Det skal vel være et Ug, men skal det være med + eller ÷.“

Til den første Eksamensdag kunde alle, der havde Interesse for Skolens Arbejde komme, og alle, der kom, fik den Dag gratis Forplejning, saa der var Travlhed fra Kælder til Kvist. Højdepunktet blev naaet, naar de høje Dommere havde afgivet deres Votum, og Far med Eksamensprotokollen kunde oplæse Resultaterne og derefter give de unge Mennesker et godt Ord med paa Vejen, der bl. a. samlede sig om dette, hvad Betydning „gode og veltilbragte Ungdomsaar“ kunde have for een senere i Livet.

Var Arbejdet lykkedes med de unge Mennesker, glædede det Far, det var jo Resultatet af to Aars Arbejde. Eksamensmiddagen med Samvær bagefter sluttede Dagen, og næste Dag kom Turen til yngste Hold, der skulde rykke op i ældste Klasse, om den første Eksamen blev vel overstaet.

Den anden Festdag var det aarligt tilbagevendende Høstgilde, som en Forløber for det, havde Ævredsgildet været den Dag, det sidste Læs blev kørt ind. Alle Høstfolk fik den Aften Risengrød og bagefter Æbleskiver med Kaffe og Brændevin til Husmændene. Men selve Høstgildet havde Ærinde til alle, der stod i Tjenesteforhold til Gaarden, alle de bosiddende Husmandsfamilier fra den mindste til den ældste blev indbudt, der var indbudt til Kl. 12 Middag, hver medbragte selv Spisegrejer, og saa gik det løs paa Suppen med de mange Boller, derefter Kød, Kage og Brændevin. Ud paa Aftenen Punch med et Par Maaltider imellem.

Efter at man havde set sig om i Have og Hus og faaet en Snak med Forstanderen og hans Familie, begyndte Dansen Kl. 4. Far begyndte Dansen med Forkarlens Kone, hvilken Tort, om han skulde have taget en anden. Hen paa Eftermiddagen indfandt Egnens unge Damer sig fra Præste- og Landmandshjem, og saa blev der med forskellige Spisepauser som Afbrydelse, danset til den lyse Morgen. Man morede sig og levede længe paa en slig Oplevelse, og glædede sig til næste Aar. Hvor kunde man dog dengang lidt forstaa, at ens Mor engang kunde udbryde: „Aah, gid vi havde det Høstgilde overstaet.“

Der foreligger fra disse Høstgilder flere Høstviser, en *Næsgaards Høstvise* fra 1888 af afdøde S. C. A. Tuxen giver en munter, og sikkert rammende Karakteristik af Næsgaards 18 Gutter. Til en anden Høstvise var Far Forfatter, det taler sit Sprog om, at Forstanderen ogsaa trods hans Brummen havde Sind og Tid til at yde sit Bidrag til at skabe den rigtige Stemning paa en Festdag.

Den store Husholdning stillede store Krav til Mor, og hun var jo ikke af dem, der gik af Vejen for at tage en Del paa sig.

Et Barn hvertandet Aar ialt det kan slide, naar Mor derfor, som saa mange giver Vidnesbyrd om, fyldte saa meget i Hjemmet og dets Omgivelser, saa skal det ogsaa nævnes, at det maaske havde været vanskeligt for hende, havde hun og Far ikke set, at de i den 24-aarige unge Magda, der som Husjomfru var flyttet med dem til Næsgaard, kunde faa en god Medhjælp. Hun blev Mor en uvurderlig Støtte og Hjælp, agtet og respekteret af alle fra Forstanderen, Funktionærerne, Lærlingene til den mindste Hønsepige. Den store daglige Husholdnings Ledelse havde hun i sin Haand, hun aflastede her Mor uhyre meget, og hun forstod paa sin egen Maade at sætte sin Villie igen-

nem overfor baade Forstander og Forvalter, der ikke altid fik det sagt, de vilde, naar Jomfruen mente anderledes.

Men hvad betød hun ikke som forstaaende Veninde for de mange unge, af begge Køn, som hun Aarene igennem fik med at gøre, fra Pigerne der tjente under hende, og til de unge Piger, Hjemmet aabnede sine Døre for. „Aah, Gudskelov for Magda. I hendes Kabinet er vekslet Smil og Haandtryk, vel stunddom ogsaa grædt.“ Saadan har en af Næsgaardshjemmets mange Sommergæster rimet om hende, og saa er endda med det ikke sagt, hvorved hun kom til at betyde mest, det var overfor den Børneflokk, der voksede op. Fra Fødsel, gennem Barndom og Ungdom, saa langt som hun fik Lov at følge hver enkelt, gjorde hun det paa en saadan Maade, at hun sit Liv igennem blev elsket af os alle. For mig, der Livet igennem kom til at staa i saa nært Forhold til hende, saa det blev som Moder og Datter, kan et Billede af vort Hjem ikke undvære hende. Til Fars og Mors Sølvbryllup i 1895 blev der skrevet mange Sange, men den smukkeste, næst efter Fars egen til Mor, var en af den trofaste Magda, af Beskedenhed fra hendes Side kom den ikke frem, den blev mellem hende og mig, nu saa mange Aar efter, kan et enkelt Vers vidne om hende:

Saa kom det og gik, og de to forstaar,
at Gud Herren han gav dem hvert eneste Aar,
just det er i Dag deres Lykke,
og det er det mest, som gør Dagen til Fest,
og det er det ogsaa, som skærmer dem bedst,
og gør dem for Fremtiden trygge.

Udover de omtalte Festdage kom jo ogsaa andre til. Der var Udflugterne Grundlovsdag til Pomlenakke med Smørrebrødet, senere de saakaldte Grundlovskager og Punchen, to store Charabancer og en stiv Vogn med Halm i blev fyldt med Lærlinge, Familien og andre — der var jo hverken Cykler, langt mindre de nu opklodsede Biler — der var levnet noget Punch i en Dunk, der befandt sig paa den Vogn, hvor „Jomfruen“, altsaa Magda sad. Der gik fra den bageste Vogn, hvor en Del af de unge Mennesker var, Bud efter den, men Svaret faldt bestemt fra Jomfruen: „Dunken bliver paa Vognen.“ Saa var det afværget, Tonen skulde holdes.

Og endnu et lille Træk, der med faa Ord viser meget. Julen 1899 laa der paa Julebordet en lille Bog, der stod —: „Til Magda, Julen 99. Fra den største og de to mindste i Huset — dem, hun ikke sørger daarligst for.“ Bogen var fra Far til Magda.

I de første 10—15 Aar af Fars og Mors Næsgaardstid optog Arbejdet med Skole og Landbrug Fars Tid fuldtud, men efterhaanden

fik han ikke saa faa offentlige Tillidshverv, disse er imidlertid omtalt i „En Dansk Landmands-Gerning“, her skal blot i denne Forbindelse nævnes hans mange og lange Køreture til Nykøbing til de Møder, han deltog i som Næstformand i Maribo Amts økonomiske Selskab. Fra Næsgaard til Nykøbing er 25 km., de maatte foretages paa Vogn, og fra disse mange Køreture, som Far havde, altid med den tro Jens Kusk paa Bukken af Charabancen, foreligger der mange Beretninger. Der kunde nok blive Tid til en lille Lur paa disse lange Ture. Fars Svigersøn, min Mand, var som Assistent for Kvægkonkurrencen paa Lolland-Falster ofte med paa disse Køreture, og det kunde hende, at baade Far og Jens Kusk faldt i Søvn. De brune havde deres bestemte Trav, naar de en Gang imellem slog over i et andet, gav det et Ryk i Køretøjet, hvorved Forstanderen vaagnede, og med Udbruddet: „Hvad er det, Jens“, vaagnede Jens ogsaa. Kørselen blev rettet op igen; men en saadan Episode kunde forekomme flere Gange paa den lange Tur. Men senere vil blive nævnt, at Far ogsaa kunde bruge sin Tid til andet.

Næsgaard laa dengang afsides, men Posten bragte lødige Læsning ind i Hjemmet, først gennem det højliterære Ugeblad „Ude og Hjemme“, hvorefter en Aargang endnu er i min Besiddelse, i dette Blad skrev den nye Tids Mænd, Holger Drachmann, Edvard Brandes m. fl. Da dette Blad efter fire Aars Forløb gik ind, blev det afløst af „Illustreret Tidende“, der gennem mange Aar havde en høj litterær Standard. En Tid blev der abonneret paa „Tilskueren“, men Tonen i nogle af dens Fortællinger passede ikke rigtig Far og Mor, derimod blev de meget glade for Morten Pontoppidans lille Blad „Frit Vidnesbyrd“.

Og de unge Lærlinge blev ogsaa delagtiggjort i, hvad der af litterær Læsning kunde passe for dem, de fleste Søndag-Aftner i Vinterhalvaaret læste som oftest Far for dem, ligesom Far og Mor hver Søndag Morgen samlede dem til Morgensang, der havde Lyst til at komme.

Den tidligere nævnte Dr. phil Esben Petersen fra Silkeborg, siger i den føromtaltede Meddelelse til la Cour-Foreningens Medlemmer: „Vi Funktionærer spiste til Middag og Aften sammen med Forstanderen og hans Familie, og efter Aftensmaden var Forstanderens Hjem aabent for os. I de lange Vinteraftner læste han højt for os, og hver Søndag Formiddag gik den store Charabanc til Aastrup Kirke“. Ja, Kirkevejen kendte Far og Mor, og de søgte, som de nu kunde det, ogsaa at tage Søndagen med ind i de søgne Dage. At de begge var forankret i en dyb Kristendom en rig Arv fra deres Hjem, derom er der ingen Tvivl, hver Morgen efter Frokosten kunde Far, naar han havde sat sig i Hjørnet i den store Sofa i Dagligstuen med saa mange Børn ved Siden af sig, som der kunde være og altid med den mindste nærmest, fremsige Trosbekendelsen og slutte med Fadervor. Hver Middag ved det

store Middagsbord, hvor alle samledes, Familie, Funktionærer, Lærlinge og Gæster, bad han Bordbønnen før Maden og takkede for den bagefter, noget saadant gør en travl Mand ikke uden de to i Hjemmet er enige om, at det ikke blot skal, men det maa gøres.

Yndige Hjem, hvor gammel Sæd,
gammeldags Guds frygt og Trofasthed
bli'r holdt i Minde og Ære.

Det er igen Veninden og Søsteren og Næsgaardsbørnernes elskede og glade Moster Julle, der siger det, samtidig med at hun hylder det:
Skønne Næsgaard, som i Skovbrynets Rand
staar der saa frit og ser over Strand
til Fanefjords skinnende Kirke,

og det bliver for hende til det:

glade Næsgaard med din Ungdom og Sang,
Børnernes Tumlen den Sommerdag lang.

Dette bliver det sidste af Vævens Billeder.

Det blev et rigt Samliv for Far og Mor i de mange Aar paa Næsgaard. Mor forstod at give Far Hvilen efter Arbejdet i et godt og smukt Hjemliv, kunde han være træt og mismodig, kunde hun glatte og hjælpe, saa han atter følte Lyst til Arbejdet. Der var et udmærket Samarbejde mellem dem, de udfyldte hinanden saa smukt, og de fornyede ofte sig selv ved Rejser, tidligere er nævnt om deres Sønderjyllandsrejse i 1894. Til en nordisk Landmandsforsamling i Stockholm foretog de ogsaa en Rejse, og traf der fornøjeligt Rejseelskab bl. a. af Docent Fejlberg ved Landbohøjskolen. Mange Aar senere fik Mor en Hilsen fra ham, hvor han paa en smuk Maade mindedes deres Rejseoplevelse. Bornholm blev ogsaa besøgt et Par Gange, der var i disse Aar mange unge bornholmske Bøndersønner paa Næsgaard. I et Brev til mig i November 1901 skriver Far om, at han og Mor agter at slaa sig ned paa Bornholm, for at han kan foretage Studier til et Arbejde, han af Landhusholdningsselskabet havde faaet Opfordring til at paatage sig angaaende en Beskrivelse af Landbruget i Stiftet og paa Bornholm siden 1835.

Der kom i Aarenes Løb mange Mennesker i Hjemmet, Omegnens Familier blandt Landmænd, Præster og Læger blev deres gode Venner. Til Fødselsdagene den 9. Dec. og 5. Maj mødte Vennekredsen op. En stor Begivenhed indtraf, da Skolen den 1. Juni 1899 holdt sit 50 og 100 Aars Jubilæum. Som før omtalt skrev Far Skolens Historie, og Festen blev i alle Maader vellykket. 300 gamle Næsgaardselever var

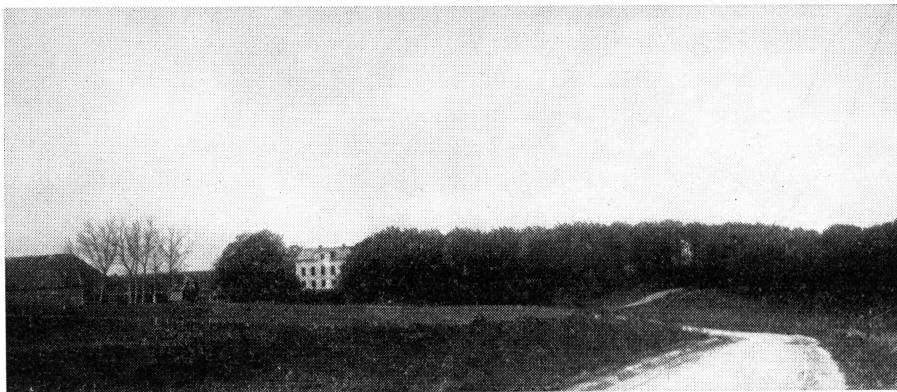
stævnet sammen. I 1902 kunde Far holde sit 25 Aars Jubilæum som Skolens Forstander og fik bl. a. ved den Lejlighed fra alle sine tidligere Funktionærer overrakt et smukt Album med Billeder af dem alle, og følgende Vers tolkede en Hilsen og Tak fra dem for deres Næsgaardstid:

Tiden hastigt fremad iler,
den vor Travlhed ænser ej. —
Tanker derimod sig hviler
ved hvert Afsnit paa vor Vej,
vender ofte glad tilbage
dér, hvor kære Minder drager!

Men udover de mange, som Far og Mor paa forskellig Vis fik Forbindelse med, og som kom i Hjemmet, var der ogsaa en stor Skare af Slægt, som Aar efter Aar kom i Hjemmet.

Hvor blev der diskuteret, naar Svogeren Rasmus Hansen og Moster Julle kom. Tanter og Onkler kom paa Besøg, den ærværdige Frederik Barfoed og stive Onkel Carl Bregendahl med Søsteren Tante Mathilde, den lystige Tante Anna Mantzius, Moster Fransisca Hejberg, Tante Betty, Mors Faster, hver for sig gav de os Børn og Hjemmets Omgivelser Værdier, hvis Betydning jeg er dem dybt taknemmelige for.

Som Børnene voksede til, bragte de ogsaa med sig en Skare af Ungdom; min ældste Broder Christian, der blev sendt til Johan Mantzius' Kostskole i Birkerød, hvorfra han blev Student, førte mangen ung Student med sig hjem, og saaledes blev det ved, alle blev de vel modtaget, alle bøjede de sig for Hjemmets Aand og Tone, gav de Unge friske Pust ind i Hjemmet, saa modtog de ogsaa igen. Heftige Debatter kunde finde Sted, naar alt for radikale unge Studenter kunde fremsætte altfor uforgribelige Meninger. Blandt disse var bl. a. den

Næsgaard set fra Storskoven

unge Student Chr. Andersen fra Vadgaard ved Lyngby, han blev senere forlovet med min ældste Søster. Mange muntre Episoder og Scener er udspillet, som naar de unge Gæster havde gjort for langt Ophold i Spisekammeret hos „Jomfruen“, inden Eftermiddagskaffen paa Verandaen skulde drikkes.

Ofte hændte det, at der gik Bud til Jens Kusk om at spænde for den store Charabanc, og saa blev det til Køreture i Storskoven eller over Færgegaarden og ind gennem Noret.

Under Omtalen af Fars og Mors Rejse i 1894 er nævnt om deres Besøg i Skibelund hos Fars Søster Georgia og hendes Mand Knud Pedersen. Det var lange Afstande fra Falster til Jylland, saa det blev ikke til stadige Sommerbesøg for Fars Søstre som for de andre, der fra Sjælland havde lettere ved at komme, men Forbindelse mellem Hjemmene var der. Jeg har et tydeligt Minde om Fars og Mors ofte alvorlige Miner, naar der fra Skibelund var kommen Brev med Bud om de Vanskeligheder, Tyskerne forvoldte dem med deres Skoleforhold for de sønderjyske Børn fra de danske Hjem.

Allerede som 9aarig faldt det i min Lod at komme med Mor paa en Rejse, hvor vi først besøgte Morfar i Middelfart og derefter fortsatte til Skibelund og Præstkær Præstegaard ved Brørup, hvor Mors ældre Søster Moster Louise, gift med Præsten Carl Mathiesen, boede. Det var den første Traad, der personlig førte mig til Jylland.

At Far og Mor inden Opholdet paa Lolland var flittige Kirkegængere er omtalt, og det fortsattes paa Næsgaard. Aastrup Kirke ligger 5 km derfra højt og frit. Som før nævnt holdt Kirkevognen hver Søndag for Døren, og mange Kirketure har de taget; vi Børn blev ofte taget med, stor Opbyggelse hentede vi nu ikke der. Anderledes blev det, da Kirketurene til Fanefjord Kirke paa Møen i Halvfemserne begyndte, det gik som paa Lolland, der trængtes til en anden Forkyndelse end den, Sognets Præst kunde give, skønt Far og Mor i alle Maader skønnede paa og holdt fast ved baade Sognepræst og Sognekirke. Men Pastor Hans Rørdam i Fanefjord var noget for sig selv lige god for de ældre som de yngre.

Fanefjord er paa Møen, der skulde altsaa sejles fra Grønsund til Haarbølle. En Søndag, da en saadan Kirketur var bestemt, og Forstanderen med Familie kom og skulde sættes over, sagde Færgemanden ganske tørt: „Naa, ja det kan jeg jo godt, men jeg har ellers lige sat Sognepræsten over, han skulde prædike i Fanefjord.“ Saa blev der ikke nogen Kirketur af det dengang.

Minder fra Barndom og Ungdom i Næsgaardshjemmet.

Naar jeg nu, med hvad jeg her har fremført, har søgt at give et Billede af det Hjem, som Far og Mor skabte paa Næsgaard, da de som

unge Folk kom der, saa mangler maaske alligevel det vigtigste deres Forhold til deres Børn. Og lad mig saa tilsidst prøve at give et Billede deraf.

Far og Mor fik 13 Børn, 5 Piger og 8 Drengene deraf døde 2 Brødre og 2 Søstre som smaa (den lille Henriette 5 Aar gammel af en ondartet Difteritis, der i Sommeren 1887 og Vinteren 1888 hærgede Hjemmet i saa høj Grad, at kun een gik fri fra Sygdommen). Det blev altsaa 3 Søstre og 6 Brødre, der voksede op i Hjemmet.

Det blev et lykkeligt Barndomshjem, der blev skabt for denne Børneflokk; trods det meget, der optog Far i den store Bedrift, og det meget han ogsaa udadtil gennem Aarene fik med at gøre, og det meget, der ogsaa paahvilede Mor, laa Børnenes Opdragelse dem begge stærkt paa Sinde, og gennem Ungdomsaarene fulgte de os med aldrig svigtende Kærlighed og Interesse for, hvad vi blev optaget af og kom til at arbejde med.

Deres Opdragelse bestod ikke i lange Formaningstaler; umærkeligt opfattede Barnesindet Hjemmets uskrevne Love og bøjede sig ind derunder, dertil bidrog sikkert det, at vi som Børn fik Lov til at færdes frit mellem de mange i den store Husstand, og fik Lov til at blive delagtiggjort i visse Sider af Fars Arbejde.

Og hermed kunde saa være sagt det centrale, det egentlige om Barndomstiden for Næsgaardshjemmets Børn, men hvorfor ikke eksempelvis lade Selvoplevelser tale. Til den oprindelige i 1799 opførte Hovedbygning paa Næsgaard blev der i 1849, da Skolen begyndte, opført en Sidebygning, i denne laa Forstanderens Kontor, hertil var egen Indgang fra Gaardspladsen, og gennem tre Vinduer kunde der følges med i, hvad der kom til Gaarden, og hvad der foregik derude.

At komme ned i dette Kontor, hvor Far daglig tilbragte baade Formiddags- og Eftermiddagstimer, og naar der var særligt Ekstraarbejde ogsaa mange Aftener, var saadan en egen Ting, der var en egen Luft dernede, der stod alle de landøkonomiske Bøger en haard Voksdugspuf stod under det største af Vinduerne. De af os Børn, der var fra 10 Aar og opad, fik Lov til om Lørdagen efter Fyraften at være med, naar Ugelønningerne til den store Husmandsstab og Gaardens faste Folk, Kusk, Røgter, Fyrbøder m. m. skulde udbetales.

Dette gjorde Far altid selv; naar Beløbet, der skulde udbetales, var regnet ud, var det os betroet at tælle Kroner og Smaamønter ud. Sedlerne maatte vi ikke røre, men hvor var det spændende, og hvor følte det som en stor Skam, om man skulde give forkert, og hvor fulgte de mindre Søkende de større med Opmærksomhed, deres Tur kom jo senere til at overtage dette for et Barnesind betydningsfulde Hverv.

Efter endt Udbetaling til dem alle, den sidste var som Regel i mine

Barndomsaar den højt betroede Jens Kusk, der altid havde et langt Regnskab at skulle aflægge efter den ugentlige Lørdagskøretur til Stubbekøbing, kom Udbetalingen af en 10 Øre til hver af Børnene, der straks blev puttet i hver sin Sparebøsse og een Gang aarlig tømt og Beløbet indsat paa en Sparekassebog i Stubbekøbing, store opsparede Beløb gav det ikke, men det var dog en beskeden Opsparing som udbetalt Løn for veludført Arbejde.

I „En Dansk Landmands-Gerning“ er omtalt Lønningernes Størrelse, der blev udbetalt paa Næsgaard det meste af Fars Tid. De var efter Nutidens Forhold, vil vel de fleste synes, urimelig smaa, men de blev i de fleste Tilfælde forvaltet godt.

Ved Skiftedagstider, Foraar og Efteraar, blev Lønningerne til Piger, Karle og Funktionærer udbetalt, at tage paa Forskud eller faa Maanedsløn var uhørt, ogsaa naar saadanne Udbetalinger skulde finde Sted, kunde man, naar man havde den rette Alder og forstod at være stille under Opholdet i Kontoret, faa Lov at være med. I min Lod faldt det i flere Aar at blive betroet at bære den svimlende Sum af 120 Kr. som Halvaarsløn udbetalt i Sedler ned i Køkkenregionerne til „Jomfruen“; der var en vis Rangforordning, Pigerne maatte selv hente deres Løn paa Kontoret, „Jomfruen“ fik dem bragt. Hvor følte jeg mig stolt over at blive betroet dette Hverv; jeg vidste i hvilket Rum i Kommode-skuffen i Jomfruburet, at Pengene blev anbragt, indtil de fleste af dem blev betroet i Jens Kusks absolut sikre Hænder og bragt til Stubbekøbing og indsat i Sparekassen. At de ynglede godt, kan tre af Næsgaardsbørnene tale med om.

Far færdedes som for omtalt en Del til Hest paa det store Omraade, der hørte under Næsgaard — ogsaa meget til Fods. Paa disse Ture tog han sine Børn med, efterhaanden som de fik Alderen dertil, og kunde tage en halvanden til to Timers Tur i Markerne eller paa det store inddæmmede Areal, Noret og Færgegaarden.

Turen i Noret var især spændende. Der var de mange Grøfter, der skulde springes over, kunde man ikke selv klare dem, kunde det hælde, at man blev taget ved Vingebenet og kastet over Grøften af Forstanderen, men hvilken Kappestrid var der ikke for selv at klare Springet. Paa de fleste Ture i Noret faldt Vejen om ad Dampmaskinen, der besørgede Vandet ud af Noret og ud i den store Kanal, der igen løb ud i Grønsund; hernede raadede Fyrbøderen Peter Søberg, en af Far og alle andre højt betroet Mand, dygtig til at passe sit Arbejde, djærv og pligtopfyldende. Paa en af sine Rideture i Noret havde Far engang det Uheld, at Hesten gled baglæns ned i Kanalen, med sit ene Ben kom han ind under Hesten, men Peter Søberg blev Redningsmanden og berettede senere om denne Begivenhed med de Ord: „Jeg fik

Den lille Dæmning set fra Borrekolden imod Grønsund Færgested

fat i hans Vest, men den gik s'gu i Stykker, men op maatte han," han, det var altsaa Forstanderen.

Under Drøftelsen af, hvad der var at tage Stilling til ved Dampmaskinen, var vi Børn optagne af dels at se paa Maskineriet og det brusende Vand, som strømmede ud i Kanalen. Efter et saadant Besøg faldt følgende Bemærkning fra Far, da vi var for hjemgaaende: „Man siger nu ellers Farvel, naar man gaar.“ Den bed sig fast, Børnene skulde vise Hensyn ogsaa til Peter Søberg og hans Lige, og det gjorde vi forresten gerne, for han som saa mange andre var vore Venner. Ved saaledes at lade os Børn følge med i Hjemmets Arbejde, som det nu lod sig gøre i en saa stor og sammensat Bedrift, fik vi Oplevelser og Værdier, der gemtes saa dybt i Barnesindet, saa de vist hos de fleste af os lever endnu, og forhaabentlig direkte eller indirekte glimtvis har kunnet spores i Forholdet til Fars og Mors Børnebørn.

Næsgaards Natur er meget smuk Skov, Sø og Strand, Moser, Enge og Mergelgrave, hver Mark havde omtrent sin alle havde de Navn, og til hver enkelt knyttede der sig særlige Begivenheder og Ting. Vi blev som Børn i de egentlige Barndomsaar ikke sat haardere fast i Skolen, end der blev Tid til at boltre sig i den herlige fri Natur. Om Vinteren var det særlig Sneens og Isens Glæder, om Sommeren Bade-

liv, Sommerferietiden med de mange livlige Feriegæster og de mange Køreture i Noret og Storskoven og Høsttiden. De 18 Lærlinge holdt Sommerferie paa den Maade, at Skoleundervisningen i fire Uger blev lagt paa Hylden, og alle deltog hele Dagen i det praktiske Arbejde, saa alle kunde være med at faa Høsten bjerget. Hvor var der inde som ude Travlhed, alle Hænder blev i Sandhed rørt, som Chr. Richardt siger det i sit smukke Høstdigt, et Digt som Mor saa ofte har taget frem, naar hun kom paa Besøg hos sine Børn i Høsttiden.

Til den store smukke Have med prægtige gamle Bøge- og Elmetræer, hvoraf det ene, „Jomfruens Træ“, ses paa Omslaget, hørte den saakaldte „lille Skov“ i Modsætning til Storskoven, der strakte sig fra „Skovhjørnet“, som det blev kaldt, kun 5 Minutters Gang fra Næsgaard og helt ned til Corselitze langs Østersøen (en Strækning paa ca. 20 km). I den lille Skov var i en Indhegning Kalvevænget, og her var om Vinteren, naar Sne og Frost havde sat ind, en herlig Kælkebakke, hvor saavel Forstanderens som Byens Børn mødte op og hentede sig friske Lunger, men ogsaa mange røde Næser og forfrosne Fingre.

Stor Jubel vakte det naturligtvis, naar Far og Mor paa deres Eftermiddagsspadsreture kom over og saa paa det glade Liv, og en enkelt Gang lykkedes det ogsaa at faa selve Forstanderen givet en Rutschetur paa en stor Slæde, Smedeslæden kaldet, som min Broder Johannes havde lavet. Den var bred og stor og tung, som Far jo selv var af Skikkelse.

I de 15 Aar paa Næsgaard, hvor Mor maatte sætte de mange Børn i Verden, lagde dette selvfølgelig megen Beslag paa hendes Tid og Kræfter, men udover enkelte Sygdomsperioder, hvoraf nogle var af ret alvorlig Karakter, havde hun og Far i disse Aar godt Helbred, og Mor gjorde ogsaa meget for at bevare det. Om Sommeren tog hun som oftest, saa længe det kunde lade sig gøre sit daglige Bad, og det var faa Dage i Aaret, hvor hun ikke tog sig en Tur i frisk Luft, om ikke længere saa „den lille Skov tre Gange rundt“, og som Døtrene blev til unge Piger, maatte de sammen med de andre unge Piger, der gennem mange Aar var i Hjemmet som „ung Pige i Huset“ gøre Turen med, naar man havde siddet inde det meste af Dagen, selv om det ikke altid morede een.

Nede ved Stranden laa 10 Minutters Gang fra Hjemmet et Badehus anbragt paa Pæle ude i Vandet, en Bro førte ud dertil. Badelivet formede sig anderledes dengang end nu, der var afsat faste Badetider til de forskellige, først paa Formiddagen kom Mor med eventuelle kvindelige Gæster og de af Børnene, der ikke gik i Skole, men alligevel var store nok til at bade, derefter fulgte Lærerinden med sine kvindelige Elever, de skulde have forladt Badehuset og fjernet sig i tilbørlig Afstand, inden Far til Fods eller Hest ankom Kl. 11, og Drengene

altsaa Brødrene, 2—3 eller 4 i Tal var mødt fra den anden Side for at bade sammen med deres Far. Ogsaa dette Bade-Samliv fik Far og Mor de fleste af Sommerens Dage Tid til; det fælles Badeliv kendtes ikke, hver havde sin Tid afsat, og den skulde, og den blev overholdt.

Ved Siden af Badehuset var anbragt et Skur, „Ventesalen“ kaldet, her kunde Lærlingene lægge deres Tøj, naar de i Eftermiddagstimerne eller om Aftenen havde Lyst til at bade, og det havde mange af dem. Østersøens Bølger har givet Sundhed og Friskhed til alle Aldre, som de vel giver det endnu.

Familielivet i Barndomshjemmet var præget af et harmonisk Samliv mellem Far og Mor, Hjemlivets dybeste Spor blev maaske afsat i Barnesindet, naar Forældre og Børn med den snævrere Husstand, Funktionærer, Husets unge Piger og Magda var samlet om Aftnerne, og Far læste højt. Mor havde i Regelen nok at gøre med den Del af Haandarbejdet, hun selv helst vilde udføre.

Vi hørte her de norske Forfatteres Værker, Bjørnson, Lie og Ibsen, senere Henrik Pontoppidans Fortællinger: Muld, Det forjættede Land og Dommens Dag, de blev opfattet, som nu Børn og unge faar fat paa det ved at høre Oplæsningen og de voksnes Tale derom.

Højdepunkterne i Barndomshjemmet var, i vort som i saa mange andre Hjem, Højtiderne ved Jul, Paaske og Pinse; mange andre Festdage havde Hjemmet ogsaa, de aarligt tilbagevendende Fødselsdage, Daabs- og Konfirmationsdage og Fars og Mors Sølvbryllup den 11. Maj 1895 i det skønneste Foraarsvejr, hvor Slægt og Venner var stævnet sammen.

Hvor meget Far og Mor glædede sig til den Fest, og hvor glade de var over dens Forløb, vidner et Par Breve, som Far skrev til sin Søster Georgia i Skibelund. Hverken hun eller Søsteren Charlotte Lillelund som deres Mænd kunde være med paa Grund af Sygdom. I et Brev fra 7. April 1895 skriver han om, hvor meget det vilde glæde dem, hvis de kom, „du ved jo snart ikke ret meget om, hvordan det staar til hos os, det er jo 7 Aar siden, du var her sidst, det lader jo desværre til, at Charlotte har opgivet Tanken derom. Vi kan jo Gudskelov mødes i Kærlighed og god Forstaaelse i vor lille Søskendeflok, og jeg synes dog ikke, jeg vil give hin vise Mand fra Askov Ret, som siger, at naar man gifter sig, saa er man tabt for sin Slægt.“

I et Brev efter Festdagen dateret 17/5 til samme Søster skriver Far: „I har glædet os saare meget med det smukke Billede af vor kære, milde Moder, det er vellykket og godt, og saa den smukke Sang. Ja, Gud ske Lov, Barnemindet varer langt, og vi slipper ej de gode Minde, vi har faaet fra Far og Mor. Har vi Evne til at give vore Børn lidt med ogsaa efter fattig Lejlighed, saa hjælper vi dem til, at de kan faa noget, som med Guds Hjælp kan faa bærende Kræfter.“

Et samtidigt Brev fra Mor til Svigerinden giver et livligt og træffende Billede og Skildring af en Festdag, som ikke mindst Mor forstod at skabe den.

Det omtalte Billede af min Farmoder, som altsaa hans Søstre forærede dem, havde sin egen Historie. Af Farfader havde Far et meget smukt Billede, det var tegnet af Fru Jensen, Æbeltoft. For at faa et i lignende Størrelse af Farmoder, anmodede Søstre om at maatte laane Billedet og faa det sendt til København under Paaskud af, at de gerne vilde have „Magen“ dertil, og da Fru Jensen Æbeltoft, var død, vilde Litograf Harald Jensen lave dette. Farfaders Billede blev ogsaa sendt til København. „Men jeg stoler da paa, vi kan faa Faders Billede tilbage inden Sølvbrylluppet, da kan vi slet ikke undvære at have det herhjemme,“ saaledes svarer min Far paa Søsterens Anmodning.

Forberedelserne til Julen kulminerede de sidste Aftener før Jul i at se Far anbragt i Familiekredsen for at klippe de Hjerter til, der var de mest kunstfærdige; ogsaa her var der Arbejdsdeling, de mere almindelige Dele som Æskerne blev de mindst øvede sat til, de lange Net, der for at blive helt rigtige, saa de kunde naa fra Træets Top til Gulvet, kunde kun Mor og Magda lægge og klippe. Der skulde megen Juletræsdynt til, for det var i mange Aar en fast Tradition, at 1. Juledags Eftermiddag var alle Husmændenes Koner med deres Børn tilsagt til Juletræ paa Gaarden, hvor der blev uddelt af Juletræets Godter, sunget Julesalmer og danset om Juletræet.

Ja, alt dette lyder vel for Nutids Øren som noget, der hører de Tider til, hvor man kunde tage noget saadant, men for Far og Mor udsprang det af en ægte Trang til at ville ofre sig, tjene og glæde de mange, de som Ledere af den store Bedrift var knyttet til, og den samme Følelse var det ogsaa, der gav sig Udslag i, naar de Juleaften samlede de faste Folk paa Gaarden ved Juletræet, og Far dér læste det gamle Juleevangelium, og vi sammen sang Julesalmerne.

Bagefter var den allersnævreste Familie samlet om Julebordet med de forskellige større og navnlig mindre Julegaver, men ogsaa her viste Far, at han havde Sind og Vilje til at yde sit bedste for den Hustru, der stod ham saa nær, og hvem han ikke kunde være foruden.

Der foreligger fra Fars Haand tre versificerede Rimbrev til Mor. „Gavebrev til Mor 1894 med en Stol.“ „En Juleskrivelse til Mor 1898 fra hele Forsamlingen,“ og „Med en Aftenkaabe“ Julen 1900. Til Julen 1897 havde „de Jomfrufingre gennem de lange Aftner brugt sig saa rapt,“ saa der var blevet baldyret Hynder til Bænkene paa Verandaen, det Sted, hvor man om Sommeren, saa ofte Vejret tillod det, tilbragte Eftermiddage og Aftner. Men de unge Jomfruer kunde ikke rime, saa blev det til et smukt og poetisk „Hyndedigt“ med Underskrift „Magda“.

Flere af disse Rim af Far blev brygget sammen paa de mange og lange Køreture, som før er nævnt, at han havde til Nykøbing med Jens Kusk paa Bukken i den saakaldte „Forstanderens Charabanc“, saa der var altsaa ogsaa Ture, hvor Far ikke sov. Ogsaa en Datter kunde en Gang imellem faa et lille Rim, og det kærlige Sind, der laa bag Ordene, taler den Dag i Dag sit tydelige Sprog om en Fars Følelser overfor sine Børn.

Men efter Barndommen følger for Børnene Ungdomsaarene, i hvilke Børnene selv skal prøve Vingerne; at Forældrenes Forstaaelse af dem i disse Aar bliver af stor Betydning for dem, siger sig selv. I Medgang som Modgang, som vort Hjem som vel de fleste Hjem lærer det at kende hver paa sin Maade, tog Far og Mor Del i, og fulgte deres Børn saa langt, som de kunde, og vi gav dem Lov dertil. Med Raad og med Daad stod de os altid bi, som nu den enkelte i den store Børneflok havde det fornødent.

Naar Børnene kommer ud fra Barndomshjemmet, er det ikke mindst gennem Breve, at de lever sammen med Forældre, Søkende og Hjem.

Som den midterste i Søstreflokken faldt det i min Lod at dele Kaar med de mest jævnaldrende af mine Brødre ved ikke i Ungdomstiden at opholde sig meget i Hjemmet udover et enkelt Aar og kortere eller længere Ferieperioder. For mit Vedkommende blev Brevvekslingen mellem Søkende i Hjemmet og Forældrene af stor Værdi. Naar jeg nu saa mange Aar efter tager de Breve for mig, som jeg i min Ungdomstid igennem fra 1893 og til Fars Død i 1906 har fra mine Forældre, saa har de naturligvis hver sit Præg. En Mors Breve til sine Børn er vel altid fortællende om de Ting, der sker i og om Hjemmet, en Fars er det ogsaa, men alligevel paa en anden Maade, men gennem begges Breve gaar en Understrøm af inderlig Kærlighed og Omsorg for deres Børn, en Paapegning af, naar Sorger og Besværligheder mødte, da at staa sammen om Hjemmet, i et Brev, Marts 1903, skriver Far saaledes: „Vi vil saa gerne være noget for eder alle, og vi beder og haaber, at I alle maa kunne leve Livet til Guds Ære, og at vi, hvad der end møder os, maa holde fast ved Troen og Haabet om Gud Faders Kærlighed.“

Mange Udtryk og Bemærkninger tegner sig for mig Far og Mor, som jeg gennem disse Breve levede sammen med dem — men lad nogle enkelte, først fra Mor, fortælle lidt. Fredag Aften d. 3/9 1897: „Tænk dig, jeg sidder ganske ene og venter hvert Øjeblik at høre Hurraraabene fra det sidste Læs, (det vil sige, vi har et halvhundrede Læs tilbage endnu i Noret) men i Morgen tidlig skulde alle

Lørdag.

Ja, det blev kun lidt, kære B., vi fik saa pro forma det sidste

Læs, og i Morges drog alle Lærlingene af Sted, det var dejligt, vi kom af med dem —, i Dag regner det, saa Høstvejr er det jo ikke, og Havren i Noret faar vi jo nok hjem engang.“ Senere i Brevet berettes om: „at J. i Gaar havde sin første Spilletime,“ endvidere at „vi spiste Melon i Gaar Aftes (Henrik, (den Gang 4 Aar), kaldte det Ballon), den smagte dejligt, Gartneren havde kun den samme.“ Videre staar der i Brevet: „Nu maa jeg i Vandet, skal nok hilse Østersøens Bølger fra dig, gid jeg kunde svømme som du.“ Og Brevet slutter: „Kærlig Hilsen min egen Pige, fra os alle herhjemme, vær frejdig, from og glad — tænk imellem paa din egen lille Mor, som holder saa usigelig meget af jer alle. Gud i Vold, hvor I saa færdes.“

Gang paa Gang i sine Breve giver Mor Udtryk for, hvor stærkt det ligger hende paa Sinde ikke at svigte i sit Gudsforhold, som naar hun i et kønt Brev efter Julen 1898 skriver: „Mine kære Børn. Tak for Samværet i Julen, jeg var glad ved at være sammen med eder, og altid føler og mærker jeg, at I er glade ved Hjemmet. Naar I saa rejser, saa tænker jeg, har du nu været rigtig god ved dine Børn,“ og Mor fortsætter „Livet er saa forunderligt, jeg tænker tit paa et lille Vers: Guds Visdom er en Gaade, en Løngang er hans Vej, dog evig er hans Naade, hans Løfter glipper ej. Ofte gaar Tankerne til mine mange Børn. Jeg fik af Far en lille Bog til Jul, den er meget køn, enfoldig og barnlig, særlig taler Forfatteren saa meget om „Gudsfrygt“, og det Ord har jeg ogsaa altid holdt saa meget af, at frygte Gud i Ord og Handling det giver Tryghed og en god Samvittighed.“ Og saa fortsætter Brevet: „Vi er nu i den gamle Skure, kun de unge Damer er ikke ankomne, og Savnet er ikke stort.“ Yderligere meddeles det: „Saa rejste Kæresten Mandag, i Gaar var der naturligvis langt Brev, ja, det er nu en rar Svigersøn, og J. er glad, det er det bedste.“

Under dette Brev staar saa følgende med Fars Skrift: „Kærlig Hilsen ogsaa fra Far, jeg kom op nu fra Kontoret, som Mor sad og skrev, og maatte ikke læse Brevet, men tog mig Ret til det. Vi er nok enige om, kære Børn, at vi har en god Mor. Vi venter i Dag Brev fra Andenfuldmægtigen — han er jo avanceret — det naar I nok efterhaanden alle. Godt Held, eders Far.“

I andre Breve fra disse Aar omtaler Mor ofte de før nævnte Kirkeure til Fanefjord, og hvor meget Udbytte de altid har af dem, om de inderlige og dybe Prædikener, de altid hører der.

Men Mors Breve fra disse Aar, hvor hun havde mange af sine Børn ude, og hvor hun altsaa væsentligst gennem Breve skulde leve sammen med dem, viser ogsaa hendes Lune med mange oplivende og træffende Bemærkninger i Beskrivelserne fra Hjemmet og dets Omgivelser, og sidst men ikke mindst hendes Omsorg for hendes elskede Mand, naar

Bekymringer og Skygger kunde formørke det lyse, glade Liv, som de ønskede for baade dem selv, deres Børn og Omgivelser.

Det kunde f. Eks. virke oplivende for unge studerende i Hovedstaden, naar man efter at have opnaaet en god Karakter fik en saalydende Hilsen: „Søde lille R., det var jo flinkt, du er en Stadspige. Nu maa I allesammen gaa til Veteranfest i Morgen, og saa spiser du vel Sandkage og drikker Kirsebærvin hos J. i Morgen. Hilsen fra os alle, din egen lille Mor.“

I et andet Brev staar: „Jeg skal nok sende lidt Penge i Vadsækken, hvormeget skal det være? 6—8—10—20—100? Hvad?“ Mange Penge havde Mor ikke at sende, det vidste vi nok, det var jo Humoren deri, vi skulde forstaa.

Følgende Bemærkning viser ogsaa Mor: „J. samlede i Gaar Gran-kogler med Ungdommen, de spiste Mellemmad ved store Appelvig i skønt Vejr“ og „Til min egen lille Rosenknop. Kjolen er ikke snavset, naar den bliver strøget og kommer paa din lille skønne Person, saa er den nydelig, jeg har gjort den lidt længere, bare nu min lille Frøken synes om det — men lidt vanskelig er hun jo.“ Alle disse Breve fra Mor er for mig af Værdi til Belysning af Hjemmets Forhold til dets Børn i deres Ungdomstid.

Brevene fra Far i samme Aar er ikke saa mange i Tal som Mors Breve, men hvert enkelt af dem viser mig hans Vilje og ogsaa Evne til at opmuntre til at tage fat paa det Arbejde, som laa for Haanden for een, og hvad det her gjaldt for mig i den Uddannelse, Far førte mig ind i, da han i Sommeren 1897 fik mig til at tage ind paa Landbohøjskolen, det gjaldt sikkert i ligesaa fuldt Maal for hans Forslag og Planer for hans andre Børn Sønnerne saavel som Døtrene. Og gennem alle Brevene gaar den samme Tone, som gennem Mors, som naar han i et Brev i Maj 1894 skriver til sin 15aarige Datter: „Ja, vi bliver nu gamle snart, men er jo glade ved, at I alle dog holder lidt af os og eders Hjem, og saa beder vi, at Vorherre vil gøre eder til flinke og dygtige Mennesker, naar vi holder sammen, hjælpes ad og føler os knyttet til hinanden i Kærlighed, saa gaar det nok.“ Brevet er skrevet til en Pinsehøjtid og slutter saaledes: „Farvel, min søde Pige, du husker nok, hvad jeg skrev paa din første Billedbog, og du tænker nok paa os i Pinsen, hvor vi jo saa gerne vil mærke et Aandens Pust, som kan gøre os visse paa, at vi er Gud Faders Børn, og at han vil kendes ved os. Gud i Vold og kærlig Hilsen fra dit Hjem. Din Fader A. la Cour.“

I et Fødselsdagsbrev samme Aar skriver han til mig: „Vi, dine Forældre, sender dig alle gode Tanker og Ønsker, og beder Vorherre bevare dig og lede dig, saa du udvikler dig smukt og godt, det ved du jo, saavel som at, som Moster Julie siger: „De derhjemme elsker

dig.“ Vi er glade ved dig, og ogsaa glade ved at vide dig paa Vældegaard nu, hvor vi skønner, du har det godt. Thi godt og velsignet er det jo i sin Ungdom at lære alt det meget at kende, som er værd at leve med, og vi finder, naar vi har opladte Øjne, Gud ske Lov meget af det, og saa faar Held til at gøre det til sin Ejendom, saa det kan kaste Lys, hvor vi færdes. Det er skønt, naar der kan blive Sangbund i vor Sjæl, det hjælper saa forunderligt over alt, hvad det er svært.“

Ogsaa Fars Breve fra disse Aar i 90erne viser gennem mange Smaabemærkninger, hvormeget han levede med sine Børn, baade de fraværende og de mindreaarige der var i Hjemmet og ligeledes, hvormeget Slægtsskabsforholdet til baade Mors og hans egen Slægt betød for ham.

I førnævnte Brev fra 1894 staar ogsaa følgende: „Køerne kom ogsaa her ud i Mandags, Jakob har haft travlt med Køer, Kvier og Heste. Bemeldte Jakob er forøvrigt meget glad i Dag og meget sød, henrykt over sine mange Smaagaver og over fire Breve, deriblandt et fra Grethe.“ Grethe tjente i 12 Aar som Kokkepige paa Næsgaard og var Børnenes meget gode Veninde.

Et Par Breve fra Efteraaret 97 giver ogsaa et godt Billede af Fars Interesse for sine Børns Arbejde, og i et Brev fra Februar 98, som han af Mor er bleven beordret til at skulle skrive til mig, da hun selv laa i Sengen af en stærk Forkølelse, fortæller han friskt og fornøjeligt om Hjemmets Liv, der skrives bl. a.: „Vi havde et fornøjeligt Besøg af Gunnar og Moster. Hun er saa kvik og frisk, det er en herlig Gave at kunne holde fast paa det ungdomsfriske Sind. — Jeg tænker, I har haft det godt i Reerslev i disse Dage, saa mange I har været samlet der, og det er jo rart, I kommer lidt i Gang med Slægten.“ Og Brevet fortsætter: „Og du har begyndt med Jordbundslære, og beundrer Tuxens bekendte Vittigheder. Ja, der er vel de Professorer, som er tørre nok. Og Eksaminationerne gaar pænt, nu begynder Knuden snart at strammes henimod Eksamen. Jeg fandt nu i sin Tid, at Eksamenstiden var helt interessant.“

Hils Drengene og sig J., at det glæder mig meget, at han er kommen i Gang med Gymnastikken, forhaabentlig hjælper det paa hans krogede Ryg. A.s Vittighed med de røde Hvalpe blev i høj Grad beundret. Nu i Dag er det jo begyndt med Oppiskning. Magda og jeg maatte lave Risene til i Aftes, men maatte indrømme Jakob, at vi ikke var naaede saa vidt som sædvanlig. Nu i Aften kommer Spillemanden jo. Naar vi saa faar vor Mor paa Benene igen, haaber jeg, alt snart bliver ved det gamle igen. Fra nu af faar jeg voldsomt travlt paa forskellig Vis ude omkring. Hele næste Uge skal jeg ud at syne Kvægbesætninger Stiftet over, og saa kommer jo senere andet Arbejde, som maaske bliver mindre tilfredsstillende.“ Efter Under-

skriften er tilføjet: „Jeg hører nu i Telefonen, at Jørgen la Cour er død, hvor sørgeligt.“

Dette Brev som andre jeg i Aarene derefter, har fra Far, tegner Billedet af en Mand og en Far, der gerne vil være noget for sine voksne Børn, og føler dette sit Ansvar, og Brevene i de efterfølgende Aar, fra 1899 og til den sidste skriftlige Hilsen, jeg har fra hans Haand, dateret d. 19/11 1905 er af en saadan Karakter, at der mellem Far og mig blev et Fortrolighedsforhold, der for mig i min Ungdom og Livet igennem har betydet meget. I Breve, som naar vi var sammen, kunde vi ofte paa Tomandshaand finde de Ord, der gav Udtryk for, hvad der nu brændte paa af Glæde, Sorg eller Bekymringer, og som Beretningerne fra de Hjem, hvorfra baade Far og Mor var udgaaet, ikke skjuler, at disse Hjem havde Bekymringer og Sorger af forskellig Slags at slaas med, saaledes oplevedes dette ogsaa i vort Hjem. Men Solen fandt Vej gennem Skyerne, vel ikke mindst ved Hjælp af Mor og den trofaste Kærlighed, der Livet igennem var imellem de to. Før er nævnt om det store Jubilæum paa Næsgaard 1. Juni 1899, at det har optaget Far meget er forstaaeligt og fremgaar af flere Breve. I Januar 99 skriver han saaledes i et langt Brev, i hvilket han atter maa give sin Datter gode Raad, med nu at faa et Arbejde efter endt Uddannelse paa Landbohøjskolen. „Jeg har meget travlt og frygter for, at jeg ikke kan naa, hvad jeg skal, til den store Dag d. 1. Juni. Hils A., han har det jo godt. „Og i et lille Brev midt i Marts samme Aar beder han mig om at besørge en Kommission for ham ved“ paa det kongelige Bibliotek „at se at finde“ en Bog, som hedder: Stamtavle over Familien Nannestad fra 1884. Af den maa kunne faas Oplysninger om Vedkommende, som var Lærer her fra 1854—56.“ Og Far fik Oplysningerne, Nannestad kom i hvert Fald med i Jubilæumsbogen.

Far var af politisk Anskuelse konservativ (Se „En Dansk Landmands-Gerning“), men i Ordets bedste og egentligste Forstand var han Demokrat.

Han stillede sig ikke uforstaaende overfor nye Foreteelser, som Tiden omkring Aarhundredeskiftet førte med sig. Hvem skulde f. Eks. have troet, at Forstanderen paa Næsgaard i Sommeren 1902 havde sagt Ja til at holde Foredrag i Sorø over Emnet „Teoretisk Viden i Forhold til den praktiske Gerning“, men det gjorde han, og at han ikke var ked deraf, derom vidner følgende lille Udtalelse. „Jeg glæder mig til at komme over til eder, (det var til Husholdningsskolen i Sorø) — jeg finder mig vel nok i det udprægede kvindelige Selskab“. I et Brev samme Aar fortæller han om et meget vellykket Besøg af Frk. Magdalene Lauridsen, Sorø, og siger herom: „Vi var meget veltilfredse med hende her i Nykøbing. Jeg var meget stolt over, at en gammel Lollik efter Mødet kom hen og roste mig for de udmærkede Fore-

dragsholdere, jeg havde skaffet. Det var nu morsomt, om vi kunde faa lidt begyndt til Efteraaret, om vi kan faa Lov til at hole en af de uddannede Lærerinder. Jeg satte forleden Dag Frk. Poulsen Karieby (det var Provstens Datter) ud paa at lave en Kreds dernede.“ Og saa langt frem, som Fars Helbred tillod det, blev han ved at følge sine Børn, baade en Hjælp og en Glæde for ham var det, at han en Tid kunne have sin Søn Jens Peter hjemme som Forvalter, et stærkt Indtryk gjorde det i Hjemmet, da han i Vinteren 1899 maatte forlade sin Plads hos den kendte Landmand Jessen paa Majbøllegaard paa Als. Min Broder delte her Skæbne med saa mange andre unge danske Mænd nordfra, der ikke af det tyske Regimente kunde taales i de sønderjyske Hjem.

I September 1903 skulde den første Husmandsskole Kærehave ved Ringsted indvies. Det var en stor Begivenhed, mægtigt slaaget op i en velvillig Presse. Da baade min daværende Kæreste, — tidligere Næsgaardslærling og senere Mejerist paa Næsgaard — og jeg selv var bleven knyttet til Skolen som henholdsvis Lærer og Lærerinde, var det naturligt, at vi gerne vilde have Far og Mor med, og det var de. Og til det sidste holdt Far ud med at følge med, saa sent som i September 1905 skriver han i et Brev til sin Svigersøn om en fra ham til Far tilsendt Artikkel og giver gode Raad om denne.

Da Far i 1901 fyldte 60 Aar, var han endnu en nogenlunde rask Mand, men Aaret derefter blev han syg, hvad han praktisk taget aldrig havde været før. Sygdommen, en Nyrebetændelse, tog dog først rigtig fat i Efteraaret 1904: „Mor er jo i København hos J., det er jo trist, at hun skal holde Sengen til Jul, men Mor kommer vist en af Dagene, thi nu skal jeg jo desværre til at gøre Kvalm.“ Og han fortsætter: „Jeg har det egentlig udmærket, befinder mig i det hele taget vel, men da vi ingen Læger har her, tog jeg efter Løfte til Mor ned til Dr. Lund. Der har jo været lidt i Vejen med Nyrrerne. Han undersøgte mig meget grundigt, sagde der var nogen Nyrebetændelse, at jeg skulde ligge til Sengs i 8 Dage paa Mælkekur, og om 8 Dage vilde han se til mig og sige nærmere Besked. Jeg lægger mig altsaa til Sengs i Morgen“.

Senere i Brevet kommer følgende Bemærkning: „Hvad siger du om den ny Beretning fra Forsøgslaboratoriet — det er da den, der er mest Mening i, fremfor hvad vi hidtil har set. — Men du har maaske ikke haft Tid til at læse den.“

Men Fars Sygdom var af alvorligere Karakter, end han vilde give det Udtryk for, forgæves søgte han Helbredelse, men det lykkedes ikke, den før saa stærke Mands Kræfter var nedbrudt, og det gik ned ad Bakke. Det formede sig saaledes, at Far i en kortere Tid i Maj Maa-ned 1905 opholdt sig hos os i vort Hjem i Kærehave, for at hvile ud

efter et Sygeophold. Sygdommen var paa det Tidspunkt endnu ikke værre, end at han med stor Interesse og Glæde fulgte med i det Liv, han saa røre sig om den nye Skolevirksomhed. Far traf ogsaa her de saa tidligt afdøde Redaktører af Venstres Folkeblad og Ringsted Folketidende, den radikale Niels Bransager og Venstremanden I. V. Christensen. Det morede Far meget at diskutere Politik med dem, og endnu paa dette Tidspunkt skrev han i disse Blade et Indlæg i en da staaende Strid.

Sommeren og Efteraaret gik nogenlunde, han oplevede den Sommer at faa Besøg af sit ældste Barnebarn, og han skriver herom i et meget smukt Brev til mig i Juni Maaned: „Og saa fik vi jo Besøg af Barnebarnet og J. til megen Glæde for os gamle, og førstnævnte opfører sig meget skikkeligt.“

I September Maaned maa Far igen af Sted, opholder sig i nogen Tid paa Hamletgaard ved Helsingør, og bliver her tilset bl. a. af sin Svoger Dr. Tryde gift med Mors yngre Søster Thora, men heller ikke det gav Helbredelse.

Et Brev til hans Svingersøn herfra vidner om hans endnu paa det Tidspunkt stærke Interesse for de Spørgsmaal, Tiden gennem de unge Landbrugslærere i Praksis og Teori syslede med. Om hans Tilstand skriver han selv i samme Brev: „Tryde er meget vel fornøjet med mig, saa skulde jeg jo ogsaa være det, men det er jo ikke altid let at være taalmodig eller taknemmelig. Den omtrent absolutte Ro her gør nu godt. Lev vel, kære Børn. Min Sekretær — jeg er saa fornem at holde Sekretær, skriver maaske lidt.“ Sekretæren var jo Mor, der trofast og opofrende fulgte med Far og passede op plejede ham.

Men Sygdommen tog Overhaand, og den 28. Februar 1906 døde Far. Hans Seng var i den sidste Tid han laa, flyttet ind i Dagligstuen (Salen), der tog jeg Afsked med ham, da vi efter Jul var hjemme at se til ham, da det stod klart, at det bar mod Døden.

Meget havde vi gennem Aarene haft sammen, uendelig meget havde han betydet for sin Svingersøn og derigennem for mig, vort Hjem, og den Gerning vi ønskede at gøre, og det samme vil hans andre Børn og Svingersønner kunne vidne om. Jeg forstaar nu bedre end som Barn og Ung, hvad der var de bærende Værdier i Fars og Mors Liv, Slægtsarv og Slægtstraditioner betød meget for dem. Livets Tilskikkelser med Lys og Skygger skulde tages, de kunde bøje og ydmyge, men til det sidste blev der kæmpet imod, at de skulle knække Modet og slukke det Lys, som de af al deres Evne søgte at holde brændende for deres Børn, deres Slægt, Venner og Omgivelser.

Far blev begravet d. 6. Marts paa Aastrup Kirkegaard, ved Siden af hans Grav er nu Mors, og i samme Gravsted ligger de tre Smaa-børn, som de mistede, mens de boede paa Næsgaard, en Broder til

Mor samt en Fæster til hende, Metha Blicher, ligger der ogsaa, og endvidere en ung Næsbygaardslærling, der døde paa Skolen. Det er altsaa Børn, Slægt og en ung Mand, der fandt deres sidste Hvilested ved Siden af de to, hvis Liv var at værne, elske og tjene Børn og Unge, som blev dem betroet, og som de gennem Venskabs- og Slægtskabsbaand var knyttet til.

Og lad saa endelig et lille Brev fra Far, et knapt Aar før han døde, give det sidste Vidnesbyrd om de Ønsker, som de Hjem kunde faa, der blev dannet, mens vi havde baade Far og Mor. Lad det vidre ogsaa for de Hjem, der senere kom til, og som gennem Mor kom til at opleve det, som hun i saa rigt Maal gav os alle, for at vi skulde give det videre til de kommende Slægter.

Brevet er sendt til vort Hjem i Kærehave under et Besøg, som min ældste Søster og hendes Mand aflagde hos os.

Brevet lyder saaledes:

Næsgaard, d. 21/5 1905.

Mine kære, unge Fruer.

Jeg kommer lige hjem fra en dejlig Køretur med Mor i det smukke Vejr, med det smukke Vinterlandskab, og synes det kunde være morsomt, om jeg greb det sjældne Tilfælde, og sendte eder begge en varm Hilsen fra de to Gamle. Vi talte om eder, var glade over, at det kunde falde saa, at I var lidt sammen, og vi mente, at Knebren vilde gaa i disse Dage. Vi er glade over eder begge, vore to pæne unge Fruer, og er glade ved, at den skønne Opgave at hjælpe til at skabe et godt og trygt Hjem, den falder saa godt ind hos eder. Vi sender eder altsaa vor kærlige Hilsen, I kære to. Tanken hviler trygt hos eder. Vi har Gud ske Lov meget at takke for, vi to gamle. Det beder vi hver Dag om, at vi ikke maa glemme. Eders gamle Forældre,

A. la Cour — H. la Cour.

Madsen faar intet i Dag, han faar vente til en anden Gang.“

Mors Aar efter Fars Død.

Det var et tungt Slag for Mor, da Far gik bort, og hun Aaret efter maatte flytte fra det Hjem, hvor de havde levet saa rige Aar, men Modet knækkede ikke. Hun flyttede til Rønne, efter 2 Aars Ophold her til København, og derfra gik Rejsen i 1921 for Mor, tilbage til den Landsdel, hvor hendes Vugge havde staaet. Min Broder Albert la Cour var Aaret før bleven Landsdommer i Viborg. Mor og han havde boet sammen baade i Rønne og København, og nu blev Hjemmet igen dannet i Viborg, og her levede Mor i 17 Aar. Her, som overalt, hvor hun kom til at bo, vandt hun trofaste Venner, og gamle Slægtsbaand blev paany knyttede. Hvert Aar gik Turen ud til alle Børnenes Hjem, og for disse Hjems Børn blev Mor, som Mormor og Farmor den store

Mor og hendes Søster Julie
paa Markuspladsen i Venedig

Oplevelse. Hun delte ud af sit Livs Indhold og Oplevelser til smaa og store, og til de Mennesker, hun gennem disse sine Børns Hjem kom i Forbindelse med.

Livet igennem bevarede Mor sin Evne til og Interesse for at følge med i, hvad der rørte sig i Tiden, dette er givet rigtigt Udtryk, naar der efter hendes Død i et af Viborgbladene er sagt om hende: „at efter at hun som 73-aarig var flyttet til Viborg, kom hun ret hurtigt i Kontakt med Kredse, der delte samme Interesser som hun, og med hvem hun med Udbytte kunne tale om Ting, der laa hende paa Sinde. Hun havde, fortæller

en Viborgenser, der i sine Studieaar tilbragte Ferier paa Næsgaard, den rette Myndighed og den Forstaaelse af Mennesker, der er nødvendig paa en saadan Plads. Hun formaaede at fylde denne Plads i Kraft af sine rige Evner, og sin sikre Sans til at skelne imellem, hvad der var ægte, og hvad der kun glimrede.“

Da Hjemstavnstævnet i 1929 blev holdt i Viborg, var Mor en interesseret Deltager i det. Her som ved andre Lejligheder tog hun gerne Ordet, og forstod at give sin Tale et Indhold, der ramte, bl. a. skete det ved det Blichermøde, der under Stævnet blev holdt i Vium Præstegaard, hvor Jeppe Aakjær havde talt om Blicher. Som én af Blicher-slægten takkede Mor da for den Berigelse, det havde været for hende at overvære Mødet.

En stor Oplevelse havde Mor, da hun i 1927 fik Besøg af den ene af sine Sønner, der var i Amerika, en Sommer igennem opholdt han sig her i Landet, og de besøgte sammen Slægt, Venner og gamle kendte Steder. Paa Tilbagerejsen til Amerika besøgte han Mors anden Søn, der var i Canada, og det var hende til stor Glæde og Trøst; gennem Breve holdt hun, saalænge det lod sig gøre, Forbindelsen vedlige med dem.

Mor opnaaede den høje Alder af 90 Aar. Til sin 70 Aars Fødselsdag var Slægt og Venner samlet om hende i København, hvor hun paa den Tid boede. Det var hendes ældste Søn, der gav denne Fest for sin Moder, og ham var det ogsaa, der fik ordnet det saaledes, at Mor og hendes Søster Julie paa deres ældre Dage alene rejste ud paa en Tur gennem Tyskland over München, Tyrol til Italien. De klarede Turen godt og oplevede ligesaa meget, som de havde været de unge Doktordøtre fra Middelfart. Et lille Prospektbillede kan vise den efter-

levende Slægt de to Søstre sidde og fodre Duerne paa Markuspladsen i Venedig. Da Mor fyldte de 80 Aar, rejste hun sammen med sin Søn i Viborg til Dresden, og fejrede der i skønne Omgivelser Fødselsdagen, de forstod sammen baade at finde, nyde og værdsætte Kunst og Natur.

Fem Aar senere, paa 85 Aars Dagen d. 2. Maj 1933, var Slægt og Venner igen samlede om Mor, denne Gang i Middelfart i hendes Barndoms og Ungdoms By, og det alderstegne Fødselsdagsbarn var livlig og glad ved at kunne færdes paa gamle og kendte Steder og synge om „Melfar, den gamle By,“ som hendes Mand med Kærlighed og Lune havde skrevet om det til deres Sølvbryllup i 1895, et smukt Vers af Mors ældste Datter paa samme Melodi som Fars Sang tolkede smukt og sandt, hvad hun op under de hvide Haar endnu var for alle i Slægten.

Det faldt i Forbindelse med dette naturligt, at en Del af mine Søskende — Mor kunde desværre ikke være med — 3 Dage senere samledes i vort Hjem paa Baungaard om Næsgaardshjemmets og Familiens tredie Hovedperson vor gamle Magda, der da fyldte de 80 Aar, og det blev igen Slægts- og Næsgaardsminder, der blev draget frem, og det blev en af de sidste Gange, hun gav os Næsgaardsbørn af sit Livs rige Indhold, hun døde samme Efteraar — efter at have boet i Vejen i 24 Aar — og blev begravet paa Vejen Kirkegaard d. 4. September. Paa hendes Gravsten staar under hendes Navn, Fødsels- og Dødsaar, Ordet *Tak*, det sidste Ord der kom over hendes Læber. Hendes Tak gjaldt den Familie og Slægt, for hvem hun til det sidste ofrede sit Liv. Takken bør gaa tilbage til hende fra denne Slægt.

I 1938 naaede Mor de 90 Aar, men nu var Kræfterne taget af. Nogle Aar før, havde hun det Uheld, under Besøg hos nogle gode Venner i Sorø Landsarkivar Saxilds, at falde ned ad en Trappe, hun laa bevidstløs i flere Dage, men kom dog til Kræfter igen, og kunde i flere Aar derefter fortsætte med sine Ferierejser. Da vi var samlede om hende paa 90 Aars Dagen, var hun saa inderlig glad over alt det, der strømmede ind til hende med Blomster og Hilsner, det glædede hende meget, at en af de første Blomsterhilsner kom fra Næsgaard. „Er dog alt dette til mig,“ sagde hun gentagne Gange. Sommeren gik, men i September var det forbi, een Dag laa hun stille hen, saa gled hun d. 20. September ind i Døden, hendes Livslys var slukket, et langt Liv var sluttet, meget havde hun i det givet til Børn, Slægt og Omgivelser.

I det skønne Septembervejr fulgte vi hende ned gennem Jylland over Øerne til Falster, da Bilen med Mors Kiste kørte fra Stubbe-købing til Aastrup Kirkegaard, var der flere Steder paa Vejen strøet Grønt for Næsgaards gamle Frue, det var hendes og Fars gamle Hus-folk, der havde Sind til det. Af den i Vinter afdøde Forstander Ras-mussen, var vi anmodet om at køre ind gennem Næsgaard, og her

holdt vi i den smukke Efteraarsdag paa det Sted, hvor Mor, ved sin afdøde Mands Side havde øvet sin Indsats. Smukt blev af Forstanderen tolket en Tak for denne, og saa blev der kørt ad den gamle og kendte Kirkevej til Aastrup Kirke, hvor unge Næsgaardslærlinge var mødt og bar den tidligere Forstanderfrues Kiste til Kapellet.

Den næste Dag, Søndag d. 25. September, blev Mor begravet ved Siden af den Mand, hvem hun fra Ungdommen af havde elsket, og med hvem hun havde levet et Liv af Guds Naade til Guds Ære.

Ved en efterfølgende Sammenkomst paa Næsgaard, som Mors Slægt var indbudt til af Forstanderens, formede det sig saadan, at det samtidig blev en Afskedssammenkomst for Forstander Rasmussen og hans Familie, idet han til November efter eget Ønske fratraadte Stillingen som Forstander paa Skolen. Et Spand af Aar var gaaet, siden Far og Mor fra deres Sæddingegaardtid havde Omgang med Skolelærerfamilien i Fuglse Fru Rasmussens Forældre. Værdien af at kunne se Forbindelsen fra det ene Slægtled til det andet og til de opvoksede næste Slægtled fik her paa en god og smuk Maade Udtryk. Med en lille Omskrivning slutter jeg da dette lille Slægtsminde om vore Forældre og deres Slægt med følgende Linier:

*Vil selv du kende
dit Væsens Rod.
Skøn paa de Skatte,
som Slægten efterlod.*

